

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Bostad först i Göteborg

**En kvalitativ studie om hur Bostad först i Göteborg
organiserar och fungerar ur professionellas perspektiv**

SQ4562/SQ1562 V15 Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Författare: Sandra Lindström och Catherine Laska

Göteborgs universitet

Handledare: Linda Lane

Abstract

Titel: Bostad först i Göteborg. En kvalitativ studie om hur Bostad först organiseras och fungerar ur professionellas perspektiv

Författare: Catherine Laska och Sandra Lindström

Handledare: Linda Lane

Nyckelord: Hemlöshet, Housing first, Bostad först, Normalisering, Makt, Människobehandlande organisationer, Kategorisering, Klientskapande

I Sverige är boendetrappan den vanligaste metoden för att hantera hemlöshet. På senare år har modellen Bostad först etablerats på flera håll i Sverige och även i Göteborg. Bostad först ser bostaden som en rättighet och separerar boende och stödinsatser. I denna studie har vi haft som syfte att undersöka hur Bostad först i Göteborg organiseras och fungerar ur professionellas perspektiv. För att besvara dessa frågor har vi genomfört kvalitativa intervjuer med nio personer som arbetar professionellt med Bostad först i Göteborg. I vår analys av empirin har vi utgått från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv och använt oss av teorier om människobehandlande organisationer, makt, normalitet och normalisering samt kategorisering och klientskapande. Studiens resultat visar att Bostad först i Göteborg organiseras dels som en permanent verksamhet under Social resursförvaltning och dels som ett projekt i stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo. En verksamhet som delvis använder sig av Bostad först-filosofin finns även i stadsdelarna Västra Hisingen och Lundby där den utförs av Stadsmissionen. De professionella vi intervjuat upplever att insatsen Bostad först fungerar annorlunda än andra insatser för hemlösa då den inte villkorar boendet och utgår från klientens perspektiv på sina problem och behov. Metoden innebär ett förhållningssätt som de uttrycker kräver mer av dem som socialarbetare men också ger mer möjlighet att fokusera på det stödjande arbetet. Informanterna beskriver Bostad först som en väg till normalisering genom att erbjuda integrerade bostäder och tillgång till samhällets stöd och service, men även att klienterna som får en egen bostad blir ensamma. Informanterna nämner även ekonomiska aspekter av insatsen, vilket kan ses som ett uttryck för hur personer inom människobehandlande organisationer behöver förhålla sig till organisationens ekonomiska ramar. Det arbetssätt som personalen inom Bostad först-verksamheterna beskriver gör det svårare att utgå från generella kategorier med medföljande förslag på insatser. De som utför stödinsatserna har inte kontroll över klientens bostad, vilket gör att maktförhållandet mellan klient och socialarbetare förändras och har möjlighet att blir mer jämlikt.

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND OCH PROBLEMFÖRMULERING.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	3
1.2 Koppling till socialt arbete.....	3
1.3 Disposition och begreppsförklaringar.....	4
Begreppsdefinitioner.....	4
2. TIDIGARE FORSKNING.....	7
2.1 Hemlöshet och hemlöshetspolitik.....	7
2.2 Insatser för personer i hemlöshet.....	9
2.3 Housing first.....	10
2.4 Housing first/Bostad först i Sverige.....	11
2.5 Bostad först i Göteborg.....	12
2.6 Sammanfattning och slutsatser av tidigare forskning.....	13
3. TEORI.....	14
3.1 Socialkonstruktivism.....	15
3.2 Människobehandlande organisationer.....	15
3.3 Makt.....	16
3.4 Normalitet och normalisering.....	17
3.5 Kategorisering och klientskapande.....	18
3.6 Sammanfattning av teoretiska perspektiv.....	19
4. METOD.....	20
4.1 Förförståelse.....	20
4.2 Litteratursökning.....	21
4.3 Arbetsfördelning.....	22
4.4 Urval.....	22
4.5 Genomförande av intervjuerna.....	23
4.6 Analytiskt tillvägagångssätt.....	24
4.7 Avgränsningar.....	24
4.8 Studiens styrkor och svagheter.....	25
Etiska överväganden.....	25
Validitet.....	26
Reliabilitet.....	26
Generaliserbarhet.....	27
4.9 Sammanfattning och reflektion kring metod.....	27
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	29
5.1. Hur organiseras Bostad först i Göteborg?.....	29
Bostad först Social resursförvaltning.....	29
Bostad först Bodil.....	31
Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende i Västra Hisingen och Lundby.....	32
Införandet av Bostad först i Göteborg.....	34

5.2. Hur fungerar Bostad först i Göteborg?.....	36
En människosyn och förhållningssätt som skiljer sig från boendetrappan.....	37
Bostad först innebär ett boende utan villkor och kontroll.....	39
Bostad först är en väg till normalisering men ensamhet är en stor utmaning.....	41
Ekonomiska aspekter och hur de professionella förhåller sig till dem.....	43
6. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION.....	46
6.1 Framtida forskning.....	48
REFERENSER.....	50
BILAGOR.....	55
Bilaga 1. Informationsbrev.....	55
Bilaga 2. Samtyckesblankett.....	56
Bilaga 3. Intervjuguide.....	57

Förord

Vi vill börja med att ge ett stort tack till våra informanter för deras deltagande och engagemang. Utan er hade inte denna studie varit möjlig. Ni har givit oss möjlighet att reflektera över olika förhållningssätt inom socialt arbete och breddat våra perspektiv på hur socialt arbete kan utföras.

Vi vill också tacka vår handledare Linda Lane som funnits med oss från början till slut i arbetet med uppsatsen och gett oss värdefulla kommentarer och nya infallsvinklar under arbetets gång.

Vi som skrivit denna uppsats tycker, i likhet med Bostad först-filosofin, att en egen bostad ska vara en rättighet för alla människor. Vi hoppas att denna uppsats kan bidra till att bredda kunskapen om metoder som främjar ett sådant perspektiv.

1. BAKGRUND OCH PROBLEMFÖRMULERING

“Homelessness may not be only a housing problem, but it is always a housing problem; housing is necessary, although sometimes not sufficient, to solve the problem of homelessness” (Dolbeare, 1996:34).

I Sverige levde ca 34000 individer i hemlöshet år 2011 och 3302 av dem i Göteborg (Socialstyrelsen 2011). Hemlöshet leder till högre risk för hälsoproblem, utsatthet, undernäring och till ett förvärrande av psykiatriska problem och/eller missbruksproblem (Tsemberis 2010). En bostad markerar en persons sociala status och uppfyller viktiga funktioner som möjligheten att sköta sin hälsa, ha ett arbete/sysselsättning och planera för framtiden. Hemlöshet drabbar olika grupper i samhället och medan vissa ‘bara’ behöver en bostad, finns det grupper som behöver mer insatser för att komma ur hemlöshet. En grupp som ofta har långtida och upprepade hemlöshet är personer som har missbruk och/eller psykisk ohälsa (Socialstyrelsen 2011).

I Sverige har myndigheter ofta utgått från hemlöshetens varaktighet och utifrån det planerat insatser. Har en person levt i hemlöshet länge, anses den behöva mer resurser och längre tid för att ‘lära sig bo’ än en person som inte levt i hemlöshet lika länge. Denna filosofi har resulterat i att personer som bedömts ha svårare att ‘lära sig bo’ placerats i mer kortsiktiga lösningar, vilket har lett till att de blivit kvar i hemlöshet (Knutagård 2009).

I Sverige har det varit och är fortfarande vanligt att försöka lösa hemlösheten för personer med missbruk och/eller psykisk ohälsa genom en modell där boendelösningarna utgår från ett trappsystem, så kallade boendetrappor (Regeringskansliet 2014). Boendetrapporna är utformade så att personen kvalificerar sig från ett trappsteg till ett annat. Boendetrappan utgår från behandling och nykterhet som kriterier för möjligheten till att få en egen bostad. Målet med boendetrapporna är ett eget kontrakt eller en ägd bostad på den reguljära bostadsmarknaden. För att uppnå målet ställs olika krav. Personen behöver bevisa att den klarar av att sköta en egen bostad (Sahlin 1996). Problematiken med boendetrappor är att vägen till ett eget kontrakt på den reguljära bostadsmarknaden är lång och att de flesta fastnar i kortsiktiga boendelösningar och tappar motivationen på vägen (Svärd 2011). Forskning har visat att det optimala sättet att på sikt motverka hemlöshet är en permanent bostad med individ- och behovsanpassat stöd. Bostaden är en förutsättning för att vård och stöd ska ha effekt (Socialstyrelsen 2010).

“Någonstans att bo. Det är liksom grunden till trygghet [...]” (Rädda Barnen 2011:35).

Tidigare metoder, såsom boendetrappor, har haft tveksamma resultat enligt hemlöshetsforskningen (Swärd 2011). Det har därför forskats och arbetats fram nya metoder som istället utgår från bostaden som en grund för att motverka hemlöshet och som en förutsättning för bland annat behandling. En metod som fått stort genomslag är Housing first. I USA där Housing first först etablerades, har det varit en framgångsrik metod för att motverka långtida och upprepade hemlöshet. Metoden har införts i flera europeiska länder med samma positiva resultat (Bretherton & Pleace 2014). Housing first är en insats med insprängda lägenheter (se *Begreppsdefinitioner* kapitel 1.3) där behandling separeras från boendet (Padgett, Gulcur & Tsemberis 2006). Sverige har varit långsamma med att införa Housing first. Från 2010 och framåt har en del kommuner i Sverige infört lokala modeller av Housing first som då kallats Bostad först. Housing first är dock inte en del av den nationella strategin mot hemlöshet i Sverige, till skillnad från t.ex. Danmark och Finland (Knutagård & Kristiansen 2013).

I Göteborg har flera olika verksamheter startats med inspiration från filosofin Bostad först. Social resursförvaltning bedriver sedan 2013 en Bostad först-verksamhet som riktar sig till personer i akut hemlöshet. Sedan 2014 bedrivs även ett projekt med namnet Bostad först Bodil i stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo. I Västra Hisingen och Lundby finns dessutom Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende som är en verksamhet med inslag från Bostad först. Samtliga Bostad först-insatser riktar sig till hemlösa personer efter Socialstyrelsens definitioner (2011), framförallt till personer som befinner sig inom situation 1 och 2 (se *Begreppsdefinitioner* kapitel 1.3). Verksamheterna utgår från insprängda lägenheter med ett andrahandskontrakt i 18-24 månader, med tillhörande stöd. Tanken är att på sikt ska Bostad först finnas som en del av varje stadsdels verksamhet för att motverka hemlöshet. För tillfället är Bostad först fortfarande en mycket liten del av Göteborgs arbete för att motverka hemlöshet. Det finns planer på att utöka verksamheten och det finns även politiska direktiv att detta ska ske, men detta arbete går mycket långsamt.

Housing first/Bostad först är en framgångsrik metod för att motverka hemlöshet för personer i långvarig hemlöshet med missbruk och/eller psykisk ohälsa (Tsemberis 2010). De utvärderingar som hunnit göras om Bostad först i Sverige visar att klienterna anser att deras liv har förbättrats på flera områden i och med att de fått en egen bostad. Det handlade bland annat om att skapa relationer med personer som inte varit hemlösa eller haft missbruk, om bättre relationer till sina barn, om mindre droganvändande och om bättre fysisk och psykisk hälsa (Knutagård & Kristiansen 2013). Den internationella forskning som finns visar också att Housing first först har mycket bra resultat vad gäller kvarboende (Tsemberis 2010).

Utifrån vår förståelse och vårt intresse för hur arbetet med hemlöshet organiseras och fungerar i Göteborg, samt vårt intresse för Housing first, vill vi få en ökad förståelse för hur Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syfte

Vårt syfte är att undersöka hur insatsen Bostad först fungerar och organiseras i Göteborg. Vi vill få en ökad förståelse för denna metod genom att undersöka hur de professionella som arbetar med Bostad först i Göteborg upplever att denna metod fungerar.

Frågeställningar

Hur organiseras arbetet med Bostad först i Göteborg?

Hur upplever professionella som arbetar utifrån Bostad först i Göteborg att denna metod fungerar?

1.2 Koppling till socialt arbete

Om något definieras som ett socialt problem eller inte är en ideologisk fråga. Den ideologiska frågan handlar om var ansvaret för sociala problem läggs, antingen på samhället eller på individen (Meeuwisse & Swärd 2013). Nutida forskning har visat att anledningen till att personer hamnar i hemlöshet beror på både samhälleliga och individuella faktorer (Regeringskansliet 2014).

Hemlöshet definieras som ett socialt problem som kräver samhälleliga insatser och är därför en central fråga inom socialt arbete. För att motverka hemlöshet behövs insatser på både individuell och strukturell nivå. Kommunerna har ett ansvar att arbeta för en välfungerande bostadsförsörjning och socialtjänsten har ansvaret att se till att en person som behöver hjälp och stöd får det (Socialstyrelsen 2011).

Housing first är en insats som används för att motverka hemlöshet, särskilt för målgruppen personer med missbruk och/eller psykisk ohälsa. I Sverige har denna Housing first de senaste fem åren introducerats i några kommuner (med mer eller mindre anpassningar till den lokala kontexten) som en del av arbetet med personer som lever i hemlöshet. Det är en insats som redan är en del av det sociala arbetet i Sverige och i Göteborg och som antagligen kommer utökas då bland annat Socialstyrelsen menar att det är en insats som det ska satsas mer på. Vi tycker därför att det är en relevant fråga för socialt arbete och att det är viktigt att det finns kunskap om denna insats och att förståelsen för hur den fungerar ökar.

1.3 Disposition och begreppsförklaringar

Vår uppsats inleds med ett kapitel om tidigare forskning där vi beskriver historiska perspektiv på hemlöshet och hur hemlöshetspolitik i Sverige utvecklats över tid. Vi skriver sedan om hur Housing first etablerats och fungerar i sitt ursprungsland USA samt modellens etablering i Sverige och i Göteborg. Efter det presenterar vi studiens teoretiska utgångspunkt socialkonstruktivism och teorier om människobehandlande organisationer, makt, normalitet och normalisering samt kategorisering och klientskapande som vi använt i analysen. I nästföljande kapitel beskriver vi den kvalitativa forskningsmetod vi använt och för en diskussion kring studiens etiska och vetenskapliga kvaliteter. Därefter presenteras studiens resultat och vår analys av dessa resultat. Det sista kapitlet är en avslutande diskussion där vi även ger förslag till fortsatt forskning.

I uppsatsen använder vi *hemlösa* eller *personer i hemlöshet* för att beskriva de personer som befinner sig inom någon av Socialstyrelsens situationer 1-4 (se *Begreppsdefinitioner* nedan). Vi använder inte begreppet bostadslös eftersom personer som definieras som hemlösa ändå kan ha en bostad t.ex. i form av en träningslägenhet eller ett rum på ett akutboende. Denna form av boende ser vi som skrivit denna uppsats dock inte som ett hem.

Vi har valt att benämna våra informanter *professionella* då det som förenar dem är att de arbetar professionellt med Bostad först och det är av den anledningen vi har intervjuat dem. De personer vi har intervjuat arbetar inom fältet socialt arbete och en del av dem har utbildning och/eller arbetslivserfarenhet inom detta område, men deras nuvarande arbetsuppgifter skiljer sig åt.

Många av de personer som får insatsen Bostad först har missbruk och/eller psykisk ohälsa. Då vi ser missbruk och psykisk ohälsa som något personer lever med och inte som något som definierar hela deras identitet, benämner vi dessa personer som *personer med missbruk* och *personer med psykisk ohälsa* istället för t.ex. missbrukare eller psykiskt sjuka.

Vi har i studien undersökt tre verksamheter som i olika grad följer Bostad först-metoden. När vi skriver *Bostad först-verksamheter* i texten så refererar vi till samtliga dessa verksamheter. Det gör vi trots att alla verksamheter inte är renodlade Bostad först-insatser.

Begreppsdefinitioner

Housing first/Bostad först

Vi har valt att benämna metoden Housing first som Bostad först när de handlar om Sverige,

eftersom det är den svenska benämningen. Bostad först i Göteborg refererar till samtliga verksamheter vi undersökt som utgår från eller inspireras av filosofin Bostad först. När vi skriver Housing first menar vi den ursprungliga Housing first-modellen från USA (Tsemberis 2010).

Klient

En klient är en person som på grund av olika problem och behov har kontakt med samhällets hjälpapparat för att den själv eller andra bedömer att den behöver hjälp och stöd (Skau 1992). De flesta av våra informanter benämner hyresgästerna inom Bostad först som klienter och vi har också valt att benämna dem så.

Hemlöshet

Socialstyrelsen (2011) delar in hemlöshet i fyra olika situationer. Det är framförallt situation 1 och 2 som är aktuella för Bostad först i Göteborg. Situation 1: Akut hemlöshet, innebär att en person sover utomhus eller i offentliga utrymmen eller bor på något härbärke, akutboende, jourboende eller skyddat boende. Situation 2: Institutionsvistelse eller kategoriboende, innebär att en person bor antingen på kriminalvårdsanstalt, SiS-institution, behandlingsenhet, HVB-hem eller på stödboende inom landstinget, socialtjänsten eller hos en privat vårdgivare. Situation 3: Långsiktiga boendelösningar, innebär att en person bor på ett boende ordnat av kommunen, eftersom personen inte har tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Det kan exempelvis vara en träningslägenhet eller en försökslägenhet med ett socialt kontrakt som ofta innefattar speciella regler utöver hyreslagen. Situation 4: Eget ordnat kortsiktigt boende, innebär att en person bor hos familj, bekanta, kompisar eller släktingar tillfälligt och kontraktslöst, eller har ett tillfälligt inneboende- eller andrahandskontrakt, vilket är kortare än tre månader.

Socialt problem

Sociala problem är ett samlingsnamn för en rad olika aspekter som definieras som problem vilka kräver samhälleliga åtgärder. De förknippas ofta med grupper eller individer i samhället som har vissa specifika karaktärsdrag. Områden kan också uppfattas ha sociala problem i form av de förhållanden som existerar där. Brister i samhället kan ses som en orsak till att sociala problem skapas. Bostadsbrist är t.ex. en bidragande faktor till hemlöshet som definieras som ett socialt problem (Meeuwisse & Swärd 2002).

Sekundära bostadsmarknaden

Den sekundära bostadsmarknaden står vid sidan om den ordinarie bostadsmarknaden. Den sekundära bostadsmarknaden innefattar lägenheter som sociala myndigheter upplåter, ofta i andra hand, med sociala kontrakt till sina klienter (Sahlin 1996).

Socialt kontrakt

Socialt kontrakt innebär att sociala myndigheter upplåter lägenheter med specifika villkor till sina klienter. Sådana villkor innefattar ofta andrahandskontrakt utan besittningsrätt och där sociala myndigheter har rätt till tillträde och tillsyn av bostaden (Sahlin 1996).

Köpt boende

Med köpt boende menar vi boendeinsatser där en klients socialsekreterare betalar för ett boende som innefattar personal och där klienten bor och får mat. Sådana boenden är exempelvis långsiktiga boenden, akutboenden, stöd- och habiliteringsboenden eller behandlingshem.

Insprängda lägenheter

Med insprängda lägenheter menas lägenheter som är utspridda och integrerade bland stadens övriga bostäder, det vill säga inte blockförhyrda lägenhetshus som ofta är fallet med bostäder inom boendetrappan (Regeringskansliet 2014).

Missbruk

I den här uppsatsen använder vi begreppet missbruk för att beskriva ett bruk av alkohol, narkotika, läkemedel, dopningsmedel eller andra liknande medel som riskerar att skada användarens hälsa, närstående och/eller sociala situation. Personen använder då en drog så mycket att det innebär en fysisk/medicinsk risk, nedsatt funktionsförmåga och att personen inte kan ta hand om relationer eller uppfylla förpliktelser i exempelvis hemmet, i skolan eller på arbetet (SOU 2011:35 kap.3).

Nykterhet

Nykterhet kan definieras som att helt och hållet avhålla sig från droger som exempelvis narkotika och alkohol. Nykterhet kan även innebära att enbart använda sig av läkarförskrivna/legala preparat vid substitutionsmottagningar (Pettersson 2013).

Psykisk ohälsa

En god psykisk hälsa är att ha ett tillfredsställande liv. Faktorer som är viktiga för att kunna skapa ett tillfredsställande liv är självständighet, personlig utveckling, kontroll över tillvaron, goda relationer, acceptans av sig själv och känslan av meningsfullhet. Frånvaron av en eller flera av dessa faktorer kan skapa psykisk ohälsa (Lundberg & Wentz 2004).

2. TIDIGARE FORSKNING

Bostad först är en insats för att motverka hemlöshet och ingår som en del i Göteborgs stads arbete för personer som befinner sig i hemlöshet. Vi kommer i detta kapitel börja med att redovisa hur hemlöshet och hemlöshetspolitik har sett ut över tid i Sverige. Vi kommer sedan beskriva hur Housing first startades och fungerar i dess ursprungsland USA och hur denna modell sedan har överförts till en svensk kontext. Till sist kommer vi beskriva hur olika typer av Bostad först-verksamheter har etablerats i vår lokala kontext Göteborg.

2.1 Hemlöshet och hemlöshetspolitik

Under svenskt 1900-tal har det skett en förskjutning i synen på vad hemlöshet innebär. Det har gått från att handla om avsaknaden av bostad, till att handla om de personer som är utan bostad och att de personerna uppfattas som problematiska (Löfstrand 2005).

I början av 1900-talet i Sverige började hemlöshet definieras som ett socialt problem som behövde åtgärdas. Från 1930 till 1950 var bostäder den främsta åtgärden för att lösa hemlöshet. Att bygga fler bostäder skulle råda bot på bostadsbristen och även skapa hög sysselsättning. Målet var att alla skulle ha råd att ha en värdig bostad med rimliga hyror. Under den här tidsepoken var det främst ensamstående män med missbruk som var i centrum för debatten om hemlöshet. En person som levde i hemlöshet i kombination med missbruk definierades som ett problem vilket samhället behövde skyddas ifrån. Detta synsätt ändrades då alkoholistlagen 1954 ersattes med nykterhetslagen. Lagändringen ledde till att hemlösa personer istället fick insatser som syftade till att hjälpa dem ur hemlöshet (Swärd 2011) .

Trots ambitionerna att minska bostadsbristen under åren 1930-50 så var den fortfarande hög och härbärgen samt 'ungkarlshotell' utökades fram till 1960-70-talet. Under 1960- och 70-talet fattades ett beslut av riksdagen att en miljon nya lägenheter skulle byggas under en tioårsperiod, det så kallade miljonprogrammet. Enligt den bostadspolitiska propositionen skulle en bostad vara en rättighet. Miljonprogrammet skulle verka för att hela befolkningen skulle erbjudas välplanerade och ändamålsenliga bostäder till en skälig kostnad. Under den här tidsepoken lades härbärgen och ungtkarlshotell ner, eftersom klienterna istället skulle få tillgång till egna bostäder genom miljonprogrammet. Synen på hemlöshetsinstitutioner ändrades även under denna tid. De ansågs snarare förhindra personer att leva ett självständigt liv och konservera hemlöshet istället för att avhjälpa den (Swärd 2011). Miljonprogrammet var ett försök att integrera hemlösa i samhället (SOU 2001:95 kap.4). Kommuner startade även upp uppsökande verksamheter för hemlösa såsom alkoholkliniker, avgiftningsenheter m.m. (Swärd 2011).

Lägenhetsöverskottet och den låga hemlösheten ändrades dock vid början på 1980-talet. Hyresvärdar blev mer restriktiva med vilka som fick tillgång till bostäder (Swärd 2011). Dessa restriktioner gjorde att flera grupper i samhället hade svårt att få tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden och hamnade därmed i hemlöshet (Socialstyrelsen 2011). De sociala myndigheterna blev återigen bostads- och försörjningsansvariga för många personer (Sahlin 1996).

Under 1980-talet ökade kostnaderna för hotellrum som uppläts åt hemlösa klienter. De ökande kostnaderna gjorde att det så kallade Hotellprojektet startades. Målet var att erbjuda möblerade bostäder på den sekundära bostadsmarknaden till de klienter som bodde på hotell. Bostäderna kallades vistelselägenheter och innefattade specialkontrakt där socialförvaltningen hade rätt till inträde och tillsyn av bostaden. Klienterna fick bo utan att betala hyra och skulle efter ett års välfungerande boende få förstahandskontrakt på bostaden. Hotellprojektet kritiserades både av klienterna, fastighetsägarna och sociala myndigheter för att det inte fungerade (Sahlin 1996).

I början av 1990-talet omvandlades vistelselägenheterna till övergångslägenheter där klienterna skulle tränas inför ett eget boende. Även de innefattade specialkontrakt med tillsyn, men hyra togs ut av klienterna. Gruppboendena i så kallade kategorihus ökade med motiveringen att tillsynen underlättades och att klienterna skulle känna en samhörighet. Kategorihuset som fanns vid denna tidpunkt avvecklades dock relativt snabbt eftersom de bland annat ansågs olämpliga och för personalkrävande (Sahlin 1996). 1970-talets försök att integrera hemlösa individer i samhället ändrades därmed under 1990-talet och utvecklingen har sedan dess gått mot en ökad exkludering (SOU 2001:95 kap.4).

I början av 1990-talet skedde en medveten avreglering av bostadsmarknaden, vilket medförde en höjning av hyrorna och att resurssvaga individer fick svårt att skaffa egen bostad (Swärd 2011). Även bostadsbyggandet sjönk under 1990-talet, från 8 bostäder per 1000 invånare till 1,3 bostäder per 1000 invånare (SOU 2001:95 kap.6). Bostadsbristen var därmed ett faktum. Trots försök att öka nybyggnationen av hyresbostäder under 2000-talet råder det fortfarande bostadsbrist i Sverige. För att det ska finnas en möjlighet att på lång sikt motverka hemlösheten, behöver det finnas tillgång på bostäder för resurssvaga individer i samhället (SOU 2001:95 kap.6).

För att kunna motverka hemlöshet behövs kunskap om dess omfattning och karaktär. Regeringen gav år 1993 Socialstyrelsen uppdrag att kartlägga hemlöshetens omfattning och orsaker samt vårdens utformning (Swärd 2011). Socialstyrelsen har efter det kartlagt hemlösheten även åren 1999, 2005 och 2011.

Som vi beskrivit ovan så har synen på orsaker till hemlöshet förändrats över tid. Medan 1960-talet präglades av strukturella förklaringar, lades i början av 1990-talet ansvaret hos individen (Swärd

2011). Nuvarande hemlöshetsforskning menar att anledningen att individer hamnar i hemlöshet beror på både individuella och strukturella faktorer (Socialstyrelsen 2011; Regeringskansliet 2014).

Hemlöshet är både en socialpolitisk och en bostadspolitisk fråga (Regeringskansliet 2014). För att motverka hemlöshet behövs en välfungerande bostadspolitik i samverkan med sociala insatser. Socialtjänsten har ett ansvar att se till att personen får den hjälp och det stöd den behöver, samtidigt som kommunerna har ansvaret för bostadsförsörjningen (Socialstyrelsen 2011). I svensk socialpolitik har det funnits en tendens att hantera sociala problem som akuta nödsituationer, vilket har resulterat i att försöken att lösa hemlösheten fått karaktären av varaktig kortsiktighet. Tillfälliga boenden har istället för att just vara tillfälliga, fått en mer permanent karaktär (Knutagård 2009).

2.2 Insatser för personer i hemlöshet

I Sverige idag organiseras boendelösningar för att motverka hemlöshet framförallt genom den så kallade boendetrappan, men metoden Bostad först har börjat etablera sig som ett komplement till denna. Skillnaderna mellan boendetrappan och Bostad först är framförallt klientens medverkan, vem som har rätt till bostadens kontrakt, graden av integration av bostaden, om personal är knuten till boendet och om det finns särskilda villkor som t.ex. nykterhetskrav eller krav på deltagande i behandling (Socialstyrelsen 2010).

Boendetrappan fungerar så att klienten ska kvalificera sig steg för steg längs boendetrappans olika boendalternativ, för att till sist nå målet vilket är ett förstahandskontrakt på den ordinarie bostadsmarknaden (Knutagård 2009). Boendetrappans lägsta steg är att befinna sig utanför bostadsmarknaden och innefattar kortsiktiga boenden som exempelvis boende hos kamrater och anhöriga, boende på härbärgen, boende på institutioner eller på sjukhus. Nästa trappsteg är den sekundära bostadsmarknaden, där det är meningen att klienten ska tränas i eget boende genom t.ex. en kategoribostad och sedan gå uppåt i trappan genom träningslägenhet, socialt kontrakt och slutligen en övergångslägenhet. Dessa trappsteg ska utmynna i ett steg in på den ordinarie bostadsmarknaden med ett eget förstahandskontrakt eller en egen ägd bostad (Sahlin 2000; Socialstyrelsen 2010). Forskning har visat att boendetrappor inte löser hemlösheten, utan att de snarare gör att hemlösa personer fastnar inom systemet. Många klienter klarar inte av att kvalificera sig uppåt utan ramlar ner i trapphierarkien och får börja om (Socialstyrelsen 2010). Vägen till ett eget förstahandskontrakt är lång och gör att klienterna tappar motivationen under tiden (Swärd 2011).

Att ha någonstans att bo innebär att ha en trygghet (Rädda Barnen 2011). Att ha ett fullgott boende med dispositionsrätt, som är anpassat för personen och där personen kan upprätthålla ett privatliv och sociala relationer är en aspekt som skiljer boendetrappan från Bostad först. I boendetrappan är det inte förrän personen når ett eget kontrakt eller en egen ägd bostad som personen har ett fullgott

boende. Alla nivåer innan innefattar någon form av otrygghet i boendet (Socialstyrelsen 2011).

Studier har visat att (även) personer som har en missbruksproblematik och/eller psykisk ohälsa klarar av en egen bostad om de får tillgång till ett individ- och behovsanpassat stöd (Socialstyrelsen 2011). En bostad och stöd i vardagen har även visat sig vara en förutsättning för att personen ska kunna tillgodose sig behandling. Insikten om bostadens centrala betydelse för psykisk och fysisk hälsa har gjort att versioner av modellen Bostad först etablerats i Sverige (Socialstyrelsen 2010; Regeringskansliet 2014) .

2.3 Housing first

“Having an independent tenancy is a component of well-being in its own right, which is an important part of motivating people to take control of their own lives” (Atherton & McNaughton Nicholls 2008).

Grundtanken med Housing first är att erbjuda en fast bostad och sen kombinera den med stöd och behandling utifrån vad klienten efterfrågar (Tsemberis 2010). Insatsen baseras på ett rättighets-tänkande och på skadereducering, där tanken är att ett eget boende är grundläggande för att överleva och för att möta de mänskliga basbehoven trygghet och säkerhet (Tsemberis 2010). Boendet är en grund att stå på, ett första steg för att kunna ha möjlighet att ta tag i bland annat relations- eller hälsoproblem. Skadereducering innebär att minska hälsorelaterade, sociala och ekonomiska skador från riskbeteenden. Syftet är att möta risktagande människor där de befinner sig, utan att ställa krav på avhållsamhet (Ingdahl & Persson 2009). Principerna som Housing first vilar på är acceptans av klientens val av bostad, att erbjuda ett flexibelt stöd, att ta bort hinder när det är möjligt och att ta ansvar för uppföljning. Grunden är att alltid utgå utifrån klientens behov och dennes vilja i centrum. Att fråga *Hur kan vi hjälpa till?* och sen lyssna på svaret (Tsemberis 2010).

Housing first separerar behandling och boende, då behandling ses som något som borde vara ett val och en bostad som en rättighet (Padgett, Gulcur & Tsemberis 2006). Bostäderna som erbjuds är förstahandskontrakt med direkt inflyttning och är så kallade insprängda lägenheter. Detta innebär att bostäderna finns i ett 'vanligt' bostadsområde och inte i ett särskilt hus eller på ett särskilt bostadsområde för hemlösa. En annan viktig del av Housing first är att klienten ska få det stöd den behöver för att kunna bo kvar och för att återhämta sig, från tiden i hemlöshet och även från exempelvis missbruk eller psykisk ohälsa. Stödet erbjuds oftast i form av ett ACT-team (Assertive Community Treatment team), vilket är ett tvärprofessionellt team vars uppgift är att träffa klienten och ge den det stöd som behövs (Bretherton & Pleace, 2014). De krav som ställs på klienten är att den träffar Housing first-personalen en gång i veckan och att den skriver på ett avtal för lägenheten där den oftast betalar 30% av sin inkomst i hyra (Tsemberis 2010).

I USA där Housing first först etablerades, har metoden varit framgångsrik för att motverka långtida och upprepad hemlöshet. Housing first har införts i flera europeiska länder med samma positiva resultat som i USA (Bretherton & Pleace 2014). Varje Housing First-modell behöver anpassas till den lokala kontexten, men det är viktigt att i största möjliga grad följa Housing first-principerna för att insatsen ska fungera optimalt (Bretherton & Pleace 2014). Framgångarna med Housing first är framförallt ökad stabilitet, då klienterna har kunnat behålla sina bostäder. Andra positiva effekter är att klienterna i högre grad har utnyttjat missbruksvård samtidigt som de har spenderat färre nätter utomhus eller behövt läggas in akut på sjukhus (Tsemberis 2010). Samtidigt har det noterats att klienterna inte har fått en särskilt bättre ekonomisk situation eller att det märkts någon skillnad i droganvändning eller psykiatriska symptom (Socialstyrelsen 2010). Den kritik som har riktats mot Housing first har bland annat handlat om att insatsen inte ger så mycket mer än ett stabilt boende och att hälsa eller ökad integration i samhället inte blivit bättre samt att insatsen inte bidragit till en minskad droganvändning (Bretherton & Pleace 2014).

2.4 Housing first/Bostad först i Sverige

Sverige har varit långsamma med att införa Housing first och metoden är inte en del av den nationella strategin mot hemlöshet, till skillnad från t.ex. Danmark och Finland (Knutagård & Kristiansen 2013). Housing first översätts som Bostad först och omnämns i Socialstyrelsens rapporter *Boendelösningar för hemlösa personer – en kunskapsöversikt* (2009), *En fast punkt* (2010) och *Hemlöshet - många ansikten, mångas ansvar* (2010) som en metod som har god evidens, men som behöver undersökas mer för att användas i en svensk kontext. Från 2009 har dock en del kommuner infört olika lokala varianter med inslag från eller utgångspunkt i Housing first. Ingen av dessa lokala varianter har antagit Housing first exakt så som det formulerats i grundprinciperna, men de har infört inslag från Housing first som en del i sitt arbete med hemlöshet (Knutagård & Kristiansen 2013). Bostad först har införts i kommunerna antingen som projekt eller som en del av den ordinarie verksamheten (Regeringskansliet 2014).

Skadereducering som är en av huvuddelarna i Housing first utmanar den traditionella synen på missbruksbehandling i Sverige, där huvudmål och fokus vanligtvis är nykterhet och kontroll (Knutagård & Kristiansen 2013). Den svenska modellen för hemlöshetsarbete har hittills utgått framförallt från den så kallade 'behandling först-modellen' eller 'vårdkedjemodellen' (Socialstyrelsen 2010), som vi i denna uppsats benämner som boendetrappan. Denna modell menar att personer som saknar bostad ska bli 'redo' för och kvalificera sig för en egen bostad genom att exempelvis först vara nyktra (Knutagård & Kristiansen 2013).

De utvärderingar som gjorts om Bostad först i Sverige visar att majoriteten av klienterna anser att

deras liv har förbättrats på flera områden i och med att de fått en egen bostad. Det handlade bland annat om relationer med personer som inte varit hemlösa eller drogberoende, bättre relationer till sina barn, mindre droganvändande och bättre fysisk och psykisk hälsa (Knutagård & Kristiansen 2013).

2.5 Bostad först i Göteborg

Bostad först finns med i *Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet för 2015-2018* (Göteborgs stad Stadsledningskontoret 2014). Denna metod är en viktig inriktning menar bland annat stadsdelsförvaltningar och ideella organisationer. Delar av de mål som formuleras för Göteborgs stads hemlöshetsarbete är att ersätta kategorihus med insprängda bostäder. Syftet är att verka för en social hållbarhet samt att stärka personen i ett självständigt boende. I de integrerade bostäderna ska ett individanpassat stöd erbjudas som framförallt ska syfta till kvarboende (Göteborgs stad Stadsledningskontoret 2014).

Göteborg stad slår i rapporten *Rätt boende* (2012) fast i princip samma grundtankar som finns i *Housing first*, det vill säga att hemlöshet bäst åtgärdas med bostäder och att det krävs trygga bostadsförhållanden i form av långsiktiga kontrakt utan särskilda villkor utöver hyreslagen. Trygghet i boendet är en förutsättning för att personen ska kunna ta till sig det stöd samhället erbjuder och att stöd och hjälp ska utformas efter personens behov och uttryckliga önskan.

I Göteborg finns flera verksamheter med inriktning Bostad först. Dessa är Bostad först Social resursförvaltning, Bostad först Bodil samt Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende. Syftet för samtliga verksamheter har varit att verka för ett ökat kvarboende och en ökad livskvalitet för klienterna, samt att minska kostnaderna för köpt boende i stadsdelen (Backman 2012; SDF Askim-Frölunda-Högsbo 2014). I samtliga verksamheter ingår det att klienten ska träffa personal ungefär en gång i veckan. Bostad först Social Resursförvaltning och Bostad först Bodil går längre i att separera boende och behandling i det att de inte har något med hyreskontraktet att göra (Göteborgs stad 2013). Stadsmissionen i Göteborg har sedan ca 10 år tillbaka bedrivit en verksamhet med Bostad-först intention (Backman 2012). Verksamheten består av ett program med andrahandsuthyrning av lägenheter i kombination med stöd och tillsyn utfört av Stadsmissionen. Efter två år har hyresgästen möjlighet att ta över förstahandskontraktet på rekommendation från Stadsmissionen. Utvärderingen av denna verksamhet visar att hyresgästerna överlag är nöjda med boendeassistenternas stöd, men ifrågasätter omfattningen på kontakten med boendeassistenterna och längden på avtalet för tillsynsverksamheten (Backman 2012). Utifrån dessa resultat rekommenderar utvärderingen att tidsramarna för programmet bör kortas, att ge hyresgästerna inflytande över omfattningen av kontakten med boendeassistenterna samt att ställa krav på Stadsmissionens

samarbetspartners att skapa en mer renodlad Bostad först-verksamhet.

Att Göteborgs stad har infört Bostad först-filosofin i flera verksamheter som en bland många insatser för hemlösa, innebär dock inte att hemlöshetspolitiken har förändrats generellt. Insatsen har införts för specifika grupper av hemlösa men metoden används inte på strukturell nivå för att motverka hemlöshet (Hansen Lofstrand 2012). Införandet av Bostad först har inte på ett genuint sätt förändrat Göteborgs stads inriktning på arbetet för att motverka hemlöshet, utan denna 'nya' modell används i det 'gamla' syftet att komma tillrätta med långvarigt hemlösa.

2.6 Sammanfattning och slutsatser av tidigare forskning

Vad som anses vara ett socialt problem är beroende av kontext och behöver därför förstås i relation till sitt sammanhang. Hemlöshet har sedan början av 1900-talet ansetts vara ett problem för samhället att åtgärda, men synen på orsakerna till hemlöshet har varierat och därmed även de åtgärder som satts in för att motverka hemlöshet. Trots många olika försök att minska hemlösheten i Sverige så är den ett problem som kvarstår.

Boendelösningar för personer i hemlöshet i Sverige idag organiseras framförallt genom den så kallade boendetrappan, där tanken är att klienterna ska kvalificera sig steg för steg för att till sist nå ett förstahandskontrakt. Denna insats har dock visat sig fungera dåligt då de flesta klienter inte tar sig vidare inom boendetrappan utan fastnar i systemet. Bostad först är en metod som istället utgår från bostaden som en rättighet och som en utgångspunkt för att kunna ta tag i andra problem. Metoden kommer från USA där den har haft goda resultat vad gäller kvarboende och bättre livskvalitet för klienterna. Bostad först är utformad framförallt för personer i akut hemlöshet och som har missbruk och/eller psykisk ohälsa.

I Göteborg, liksom i flera andra kommuner i Sverige, har Bostad först införts som ett komplement till boendetrappan. Verksamheter med inslag av metoden Bostad först används också av vissa stadsdelar. Etableringen och utvecklingen av Bostad först i Göteborg går långsamt och insatsen avses framförallt för de personer som har levt länge i hemlöshet och för dem där det inte fungerar att bo på andra boenden inom kommunen. De två verksamheter som arbetar närmast metoden Bostad först har inte funnits tillräckligt länge för att göra det möjligt att utvärdera verksamheterna varken från klienternas eller professionellas perspektiv. Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende har funnits längre tid och där har det gjorts en utvärdering. Utifrån den tidigare forskning vi tagit del av så tycker vi att det finns ett värde i att undersöka hur Bostad först, en metod som utvecklats i en annan kontext, fungerar i Göteborg, samt hur införandet av insatsen organiseras i relation till existerande insatser för att motverka hemlöshet i kommunen.

3. TEORI

Samhället konstruerar och definierar vad ett socialt problem är och baserar sina samhälleliga insatser därefter (Magnusson 2007). För att förstå hur socialt arbete fungerar så är det användbart att förstå hur sociala problem och åtgärder mot dessa konstrueras. Den teoretiska utgångspunkt vi haft när vi analyserat våra informanternas berättelser är därför socialkonstruktivism, eftersom den beskriver hur världen konstrueras (Barlebo Wenneberg 2010).

Socialt arbete handlar inte enbart om hjälp och stöd utan även om makt och kontroll (Järvinen 2002). Relationen mellan myndigheter och klient innebär alltid ett ojämnt maktförhållande eftersom klienten befinner sig i en beroendesituation gentemot socialarbetaren (Järvinen & Mik-Meyer 2003). Bostad först-filosofin utgår från ett rättighetstänkande och syftar till att klienterna ska få tillbaka makten över sina liv (Tsemberis 2010). Makt är dock närvarande i alla relationer och det är viktigt att undersöka maktförhållandet mellan klient och socialarbetare (Skau 1992). Med hjälp av teorier om makt undersöker vi hur den kan ta sig i uttryck i arbetet med och organiseringen av insatsen Bostad först.

Hemlösa personer som lever med missbruk och/eller psykisk ohälsa anses vara sociala problem (Magnusson 2007). Dessa personer tillskrivs problemidentiteter då de avviker från samhällsnormer och de handlingsregler som normerna omfattar (Östnäs 2007). Vad som anses vara normalt är socialt konstruerat och utifrån det skapas kategoriseringar i samhället och även inom socialt arbete. Att definieras som en person med sociala problem innebär att definieras som en uppgift professionella ska ta hand om (Billquist 1999). Personen görs till en klient då den blir föremål för professionellas insatser. Det ses ofta som sociala myndigheters uppgift att förändra de handlingsmönster som skapar klientens problematik (Lofstrand 2005). Normalisering, kategorisering och klientskapande är aspekter som är centrala generellt inom socialt arbete och i hög grad för den målgrupp som Bostad först riktar sig till.

Organiseringen av socialt arbete sätter upp ramar för hur olika former av sociala insatser kan fungera. För att bättre förstå de organisatoriska förutsättningarna för arbetet med Bostad först i Göteborg, använder vi oss av teorier om människobehandlande organisationer.

Vi kommer i denna teoridel först presentera de teorier som vår empiri analyserats utifrån och sedan förklara hur vi definierar de olika begrepp som används i studien. Med utgångspunkt i socialkonstruktivism kommer vi med hjälp av teorier om människobehandlande organisationer, makt, normalisering samt kategorisering och klientskapande bättre försöka förstå vilka faktorer som påverkar arbetet med Bostad först i Göteborg och de förutsättningar som finns för insatsen.

3.1 Socialkonstruktivism

Ett socialkonstruktivistiskt synsätt innebär att vår uppfattning om omvärlden är socialt konstruerad (Barlebo Wenneberg 2010). Det finns olika inriktningar inom socialkonstruktivismen, men de har alla gemensamt att de ifrågasätter och utforskar det vi uppfattar som självklart och naturligt.

Samhället är en mänsklig produkt och människan är en social produkt (Berger & Luckmann 2010). I samhället finns sociala ordningar i form av normer och regler, som oftast ses som naturliga och självklara. Det kan t.ex. handla om mänskliga beteenden och levnadsmönster. Socialkonstruktivismen utmanar det som anses som naturligt och självklart och synliggör de processer som konstruerar och rekonstruerar verkligheten. Samhällets invånare socialiseras in i denna verklighet och är med och konstruerar den. I denna process tillskriver personer varandra roller med förutbestämda handlingsmönster (Barlebo Wenneberg 2010). Både personers bilder av varandra och personens egen självbild är en produkt av det sociala samspelet där dessa bilder konstrueras (Johansson & Lalander 2013).

Inom socialt arbete, liksom inom samhällets övriga områden, konstrueras föreställningar om vad som rätt och fel, normalt och onormalt osv. Ansvarsområden, problemtyper, klientgrupper och arbetsmodeller konstrueras och genom upprepning av dessa föreställningar, får de status som självklara sanningar (Järvinen 2013). Klienter och de kategorier de inordnas i är socialt konstruerade objekt (Löfstrand 2005). Dessa konstruktioner och kategoriseringar påverkar socialarbetarnas uppfattningar om sina klienter och om sociala problem och hur de bäst åtgärdas (Järvinen 2013). I analysen av vår empiri kommer vi använda socialkonstruktivism som en övergripande utgångspunkt och för att synliggöra hur våra informanter konstruerar sociala problem och lösningar på dessa problem.

3.2 Människobehandlande organisationer

Föremålet för socialt arbete är människor och det definieras därför som en människobehandlande verksamhet (Svärd & Starrin 2006). Människobehandlande organisationer (eng. human service organizations) är organisationer eller institutioner, som t.ex. socialtjänst, skola och sjukvård, vilka har till uppgift att säkra samhällsinvånarnas välfärd (Hasenfeld 1992). Personer som söker sig till dessa organisationer kan göra det av egen drivkraft eller för att de är mer eller mindre tvungna (Lundström & Sunesson 2006). Det sätt som organisationerna arbetar med sina klienter beskrivs som kategoriserande, bevarande eller förändrande (Hasenfeld 1992). Organisationerna har begränsat med resurser och behöver därför välja ut bland de sökande vilka som har rätt till stöd (Lipsky 1980). För att ha möjlighet att försöka påverka och förändra klientens beteende samt besluta om vilket stöd klienten har rätt till, ska organisationerna bedöma och kategorisera personer som kommer till dem

och söker hjälp (Lundström & Sunesson 2006).

Människobehandlande organisationer får resurser från samhället som sedan ska omfördelas till de personer som sökt hjälp. För att kunna fortsätta få resurser behöver användningen av dessa resurser, som t.ex. försörjningsstöd, kunna rättfärdigas. För att ha legitimitet att göra av med samhällets resurser behöver människobehandlande organisationer i sitt arbete följa rådande kulturella föreställningar (Hasenfeld 1992). Det handlar bland annat om hur samhället ser på personer som befinner sig i hemlöshet, vad denna situation beror på och hur detta problem bäst ska lösas. Organisationerna påverkas av sin omgivning och kan därmed ha olika värderingar beroende på vilken kontext, vilka värderingar och vilka föreställningar som är rådande. Organisationer som t.ex. socialtjänsten har begränsat med resurser och behöver därför välja bland sina klienter vilka som är i mest behov av hjälp. För att avgöra om en klient har rätt till bistånd behöver socialarbetaren göra en moralisk bedömning av klienten och vilken typ av stöd den har rätt till (Hasenfeld 1992). Socialarbetaren behöver även kontrollera att detta bistånd har blivit rätt använt. I en svensk kontext ska socialtjänstens bistånd syfta till att göra individen självständig (Socialtjänstlagen 4 kap. 1 §, 2010).

Bostad först är en metod som har utvecklats i USA i början på 1990-talet och har kommit till Sverige och Göteborg under de senaste 10 åren. I Göteborg är Bostad först en insats som beviljas i form av bistånd, men även en metod att bedriva socialt arbete på. För att förstå införandet av Bostad först i Göteborg och hur insatsen och metoden fungerar i relation till rådande strukturer för socialt arbete behöver vi förstå de organisatoriska ramarna som Bostad först verkar inom.

3.3 Makt

Socialt arbete är inte endast hjälp och stöd, utan innebär även kontroll och makt (Järvinen 2006). I allt professionellt hjälparbete förekommer dessa två dimensioner (Skau 1992). Maktrelationer är ständigt närvarande i det arbete människobehandlande organisationer utför (Hasenfeld 1992). Klienten befinner sig i en beroendeposition gentemot den professionella då denne har resurser som klienten är i behov av, men som klienten själv inte har något inflytande över (Järvinen 2006). Det är viktigt att undersöka på vilket sätt makt tar sig uttryck i mötet mellan klient och professionell och vad detta kan ha för betydelse för relationen mellan dem. Makt innebär att oavsett om det uppstår motstånd från den ena parten i en social relation, så har den andre parten en möjlighet att få sin egen vilja igenom (Skau 1992). Makten kan vara både en handling, som i maktutövning eller visa sig i att personen har förmågan att styra över tillgången till resurser. Makten behöver inte utövas, utan finns i möjligheten att få sin vilja igenom (Svärd & Starrin 2006). Socialarbetaren kan exempelvis ge eller låta bli att ge klienten ekonomisk eller praktisk hjälp (Skau 1992).

Inom socialt arbete utövas även makt i och med att det sker en avprivatisering av klientens privatliv

vid vissa insatser. Det innebär att personens privatliv blir föremål för insyn och ingripande från det offentliga. När myndigheter t.ex. gör ett hembesök, så innebär det ett möte mellan klient och professionell på klientens territorium, men på de professionellas premisser (Skau 1992). Mötet mellan professionell och klient sker ofta i slutna rum, vilket ger stora möjligheter till maktutövning från den professionellas sida (Swärd & Starrin 2006; Billquist 1999).

Att ha kontroll över de resurser som klienterna behöver innebär en möjlighet till maktutövning gentemot klienterna (Lundström & Sunesson 2006; Billquist 1999). Detta leder till ett asymmetriskt maktförhållande mellan professionell och klient (Hasenfeld 1992). Den professionella har också makt i form av kunskap och auktoritet att uttala sig om klientens förhållanden och problem (Swärd & Starrin 2006). Makten kan användas av den professionella för att forma klienten i en viss riktning (Hasenfeld 1992). Makt är dock inte statisk utan föränderlig och relativ. Förändras relationen mellan den professionella och klienten eller den professionelles tillgång till resurser, kan också maktförhållandet förändras (Swärd & Starrin 2006). Bostad först har intentionen att ge klienterna större inflytande och beslutanderätt över sitt boende och sin levnadssituation (Tsemberis 2010). De professionella som utför socialt arbete i form av Bostad först har inte kontroll över bostaden på samma sätt som inom boendetrappan. De beslutar inte heller om vilka insatser klienten ska få, då detta ska utgå från klientens önskemål.

3.4 Normalitet och normalisering

Ordet norm kommer ursprungligen från grekiska ordet nomos, vilket betyder lag (Östnäs 2007). Det finns olika sätt att definiera normalitet. Vi utgår i studien från att normalitet är värderingar som definierar vad som är normalt och vad som inte är det i en viss kontext (Szönyi 2004).

Normalitet baseras på sociala värden, vad samhället anser vara värdefullt och önskvärt (Östnäs 2007). Kollektiva förväntningar på vad som är önskvärt i nuvarande kontext skapar normer (Svensson 2007). Normer är handlingsregler över hur personer ska handla och uppföra sig. Personer socialiseras in i samhällets värderingar och normer, vilket gör att dessa ses som något naturligt och självklart. Följs inte normerna är det förbundet med sanktioner. Det finns en strävan att uppfattas som så 'normal' som möjligt (Szönyi 2004). Den som inte uppfyller normalitetens krav utdefinieras som avvikare och marginaliseras. Sanktioner mot avvikelse är ett verktyg för att återföra den avvikande till det som anses vara normalt (Kristiansen 1999).

Socialtjänsten är en verksamhet som har i syfte att verka för normalisering. Normalisering ses i detta sammanhang som att ha acceptabla levnadsförhållanden, lika medborgerliga rättigheter som andra och vanliga boendeförhållanden. Normaliseringens centrala fokus är att utmana nedvärderande rolluppdelningar och förbättra dessa rollers sociala status (Kristiansen 1999).

Integrering i samhället ses som en viktig aspekt för normalisering (Östnäs 2007). En form av sådan normalisering är fysisk integrering i form av boende. En social integrering gör att marginaliserade grupper får möjlighet att bli en del av samhället. Det kan förändra personens självbild, om denna tidigare varit kopplad till en avvikande grupp (Ericsson, Ericsson, Granat, Granat & Kebon 1975). Ett erkännande från samhället är en betydelsefull aspekt för individens självbild och identitet (Szönyi 2004).

Att sträva efter normalisering är dock inte helt oproblematiskt. Det innebär att återföra den som uppfattas som avvikande till samhällssystemet och att få individen att följa samhällets normsystem (Östnäs 2007). Det kan skapa en negativ fokusering på det som anses avvikande och även ett fokus på att eliminera det som anses vara avvikande (Szönyi 2004). Lika mycket som att verka för att en person får acceptabla levnadsförhållanden, kan normalisering komma att handla om att göra en person 'normal' och att få personen att sysselsätta sig med 'normala' aktiviteter (Östnäs 2007).

Bostad först är en insats som verkar för att normalisera klienternas livssituation på olika sätt. Detta sker bland annat genom att tillhandahålla integrerade bostäder och hjälpa klienten att använda de samhällstjänster som finns till för alla medborgare.

3.5 Kategorisering och klientskapande

I relationen mellan klient och professionell finns en kunskapsskillnad och en maktskillnad. Den kunskap och makt som den professionella har, innebär att den professionella har rätten att uttala sig om klientens problematik samt att diagnostisera och kategorisera klienten (Svärd & Starrin 2006). En handläggare arbetar fram strategier för att bedöma vilken klient som ska få tillgång till de begränsade resurser som handläggaren har till sitt befogande. En sådan strategi är kategorisering (Löfstrand 2005). Kategorisering reducerar och standardiserar verkligheten. Klienter går från subjekt till objekt och hamnar inom en viss kategori med en tillhörande problematikbild (Svärd & Starrin 2006). Kategoriseringar kan få stora konsekvenser för klienten både vad det gäller möjligheter och begränsningar. Om en person bedöms 'värdig' hjälp eller inte får stora konsekvenser för individen, då detta kan handla om att få tillgodosett grundläggande mänskliga behov som boende och mat för dagen. Kategorisering kan även leda till att klienten socialiseras in i den definierade rollen och att den blir en del av personens egen självbild (Svärd & Starrin 2006; Billquist 1999; Lipsky 1980).

Kategorisering är en del av en klientiseringsprocess som avser att avgöra om personen är i behov av sociala insatser och i sådant fall vilken typ av insatser (Billquist 1999; Knutagård 2007). Klientskapande är en process där personer definieras som en uppgift för de professionella att ta hand om (Löfstrand 2005). En klient kommer i kontakt med sociala myndigheter som en individ med unika

livserfarenheter, men blir i mötet med byråkratin inordnad i en eller flera kategorier för att de professionella ska kunna avgöra vad för slags insats som är lämplig (Lipsky 1980). De insatser som erbjuds till klienten utgår från de resurser den professionella har i sin befogenhet till respektive kategori och inte utifrån klientens specifika behov (Swärd & Starrin 2006). Att göras till klient innebär att gå från att vara ett subjekt som agerar, bedömer och beslutar om sitt eget liv, till ett objekt för agerande, bedömningar och beslut (Skau 1992). Inom hemlöshetspolitik är klientkonstruktioner en central del (Löfstrand 2005). Att bli klient innebär att förenas med ett socialt problem som kräver professionella insatser (Billquist, 1999). Åtgärderna kräver insyn i, kontroll av och påverkan på klientens privatliv från myndigheterna sida (Löfstrand 2005).

Den målgrupp som är aktuell för insatsen Bostad först är framförallt personer inom situation 1 och 2 i Socialstyrelsens definition av hemlöshet. Detta är personer som länge varit utan egen bostad och som är föremål för Socialtjänstens bedömningar och kategoriseringar.

3.6 Sammanfattning av teoretiska perspektiv

Valda teoretiska perspektiv om socialkonstruktivism, människobehandlande organisationer, makt, normalitet och normalisering samt kategorisering och klientskapande ger oss verktyg för att förstå hur olika former av socialt arbete organiseras och fungerar. Teorierna som presenterats i detta kapitel kommer vi använda som verktyg för att analysera empirin, där vi vill förstå de processer på samhällelig, organisatorisk och mellanmänsklig nivå som skapar förutsättningar för hur Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg.

4. METOD

I denna del av uppsatsen beskriver vi hur de olika processerna med att ta fram vår empiri har gått till, så att läsaren har en möjlighet att följa vårt arbete, värdera de val vi gjort och sannolikheten i vårt resultat (Justesen & Mik-Meyer 2011). Idén att skriva om Bostad först etablerades vid ett studiebesök som en av oss gjorde på Bostad först Social resursförvaltning under termin 5. Vi var intresserade av att lära oss mer om denna metod och om hur den fungerar i Göteborg. Vi läste därför in oss på forskning om Bostad först för att få en teoretisk förförståelse av det vi ville studera (Kvale & Brinkmann 2014). Utifrån denna förförståelse skapade vi vårt syfte och våra frågeställningar. För att besvara våra frågeställningar och uppnå vårt syfte har vi använt oss av kvalitativa semi-strukturerade intervjuer med professionella som arbetar med metoden Bostad först i Göteborg. Det har vi valt att göra eftersom en kvalitativ metod har informanternas perspektiv i fokus och möjliggör en djupare förståelse av deras tankar och perspektiv. Vi beskriver i detta kapitel vår förförståelse, hur insamlandet av material till uppsatsen och analysen av detta material har gått till och avslutar med att reflektera kring etiska aspekter och vår metods vetenskaplighet.

4.1 Förförståelse

Vår förförståelse för området hemlöshet kommer framförallt från vår praktik på socionomprogrammet termin 5 och från våra timvikarietjänster på boenden och verksamheter för personer som befinner sig i hemlöshet i Göteborg. En annan förkunskap för detta ämne kommer ifrån de profilkurser som vi läst på termin 4. Catherine läste kursen *Missbruk och beroende*, vilket gav kunskap om och inblick i de insatser som erbjuds till personer med missbruksproblematik. Den gav också kunskap om organisering av och politiken kring hemlöshetsarbete i Sverige och internationellt. Vi läste båda även kursen *Psykisk ohälsa*, vilket gav kunskap om och en inblick i hur det kan vara att leva med psykisk ohälsa och vilken påverkan det kan ha på en individs livssituation. Kursen gav även kunskap om arbete med personer som har någon form av psykisk ohälsa.

Ingen av oss hade erfarenhet av att arbeta professionellt med personer i hemlöshet innan vår praktik. Vi hade dock båda innan och utifrån profilkurserna på termin 4, ett intresse för hur arbetet med personer som lever i hemlöshet och med missbruk och/eller psykisk ohälsa organiseras och fungerar. Vi har båda haft vår praktik inom Göteborgs stad i boenden som riktar sig till individer som lever i hemlöshet och som har missbruk och/eller psykisk ohälsa. Efter praktikterminen har vi båda fortsatt att arbeta extra inom dessa och andra verksamheter för hemlösa i Göteborg. Sandra arbetar på akutboendet Tillfället som behandlingsassistent och fältassistent och Catherine arbetar som behandlingsassistent på akutboendet Alma och på aktivitetshuset Huldass hus. Genom vårt arbete har vi fått inblick i hur arbetet med hemlösa organiseras i Göteborg och vilka insatser som

erbjuds till personer som lever i hemlöshet och som har missbruk och/eller psykisk ohälsa. De erfarenheter vi fått genom detta arbete har gett en inblick i hur det kan vara att leva som hemlös eller att befinna sig längst ner i boendeskalan där önskan efter en egen bostad är väldigt central. I vårt arbete har vi, utöver klienternas frustration över deras boendesituation, även mött kollegor och andra socialarbetare som uttrycker svårigheterna med klienternas nuvarande boendesituation och bostadsläget i sig.

Under vår praktik gjorde vi båda studiebesök på verksamheter som jobbar delvis utifrån Housing first-principer. Sandra gjorde ett studiebesök på Bostad som grund och Catherine på Bostad först Social resursförvaltning. Vid dessa studiebesök fick vi en inblick i ett helt annat sätt att organisera arbetet för att ge hemlösa boende och stöd. Där är bostaden en grund och inte ett mål klienten strävar efter, vilket är fallet på de akutboenden och långsiktiga boenden som finns runtom i Göteborg. Vår praktik, studiebesök samt arbete med hemlösa i Göteborg gjorde att vi ville fördjupa oss och få mer kunskap om hemlöshet och om insatser för personer utan bostad och med missbruk och/eller psykisk ohälsa.

Våra erfarenheter av arbete med hemlösa i Göteborg har gett oss en övergripande kunskap om hur detta fungerar, vilket har gett oss både fördelar och nackdelar i arbetet med denna uppsats. En fördel är att vi har en grundläggande förståelse av hur livet som hemlös i Göteborg kan se ut och vilka insatser som erbjuds av socialtjänsten och av de verksamheter som finns till för hemlösa i Göteborg. En nackdel är att våra erfarenheter kan ha gett oss förutfattade meningar om hur socialt arbete utförs i Göteborg och hur vi tycker att det borde utföras. Det är viktigt att vi skiljer på vår roll som anställda inom Göteborgs stad och vår roll som forskare i denna uppsats. Detta är något vi reflekterar kring i delen *Etiska överväganden*.

4.2 Litteratursökning

Vi började att söka efter tidigare forskning om hemlöshet, om Housing first, om hur Housing first-konceptet etablerats i Sverige och om hur verksamheter med filosofin Bostad först organiseras i Göteborg. Vi har använt oss av sökmotorerna Gunda, Google, Libris, Supersök och Google Scholar med sökorden Hemlöshet/Homelessness, Housing first/Bostad först, Hemlöshet i Sverige, Boendetrappan, Missbruk/Addiction, Psykisk ohälsa med flera. Vi har dock framförallt använt oss av referenslistorna som finns i den litteratur vi läst och på det viset funnit mer relevant litteratur allteftersom. Litteratursökningen gav en mängd olika internationella och svenska vetenskapliga artiklar, rapporter, uppsatser och böcker. Vi sållade ut den litteratur som var relevant för vår studie och har presenterat denna under avsnittet tidigare forskning. I sökandet efter teori har vi använt oss av samma sökmotorer som tidigare, men med sökorden socialkonstruktivism, normalisering,

normalitet, norm, kategorisering, människobehandlande organisationer, makt, individualisering, klientskapande m.fl.

4.3 Arbetsfördelning

I början av uppsatsarbetet delade vi upp arbetet kring tidigare forskning så att Sandras huvudfokus var hemlöshet och Catherines huvudfokus var Housing first/Bostad först. Med dessa delar arbetade vi enskilt med att läsa och skriva. Vi organiserade även teoridelen utifrån att Sandra riktade in sig på vissa teorier medan Catherine fokuserade på resterande. Vi har tillsammans utformat intervjuguiden och genomfört intervjuerna, där vi skiftat mellan att intervjua samt anteckna. Vi har båda läst igenom alla transkriberade intervjuer och diskuterat de teman som blivit synliga för oss i materialet. Resultat- och analysdelen samt den avslutande diskussionen har vi skrivit tillsammans. Vi har under hela processen använt oss av ett gemensamt dokument i Google Drive, vilket har skapat möjlighet att läsa, kommentera och redigera varandras texter. Parallellt med läsande och skrivande har vi träffats för att analysera och diskutera empirin och resultaten. Detta har varit viktigt för att kontinuerligt kritiskt granska våra egna resultat (Kvale & Brinkmann 2014).

4.4 Urval

Bostad först är en metod som inte är särskilt etablerad i Göteborg och det finns därför många aspekter av den som behöver studeras. Utifrån de praktiska möjligheter och den tidsram vi hade för denna uppsats kom vi fram till att vårt fokus skulle vara att undersöka hur Bostad först-insatser organiseras i Göteborg och hur de professionella som arbetar med Bostad först upplever att denna metod fungerar. För att få en så bred bild som möjligt av hur Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg, valde vi att intervjua professionella som arbetar med denna metod i olika delar av staden och på olika nivåer vad gäller beslutsfattande och organisering av detta arbete.

Urvalet har varit ett målinriktat urval då vi intervjuat personer som varit relevanta för vår studie. Vi har även delvis använt oss av ett snöbollsurval då vi frågat de personer vi intervjuat om tips och om kontakter till andra relevanta personer att intervjua (Bryman 2011). Vi började med att kontakta personal inom Bostad först Social resursförvaltning och personer som arbetar med Bostad först på administrativ nivå inom Göteborgs stad. De gav oss kontakter till andra professionella som arbetar med olika typer av Bostad först-insatser i Göteborg. Dessa var projektet Bostad först Bodil, Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende och ytterligare en person som arbetar med Bostad först på administrativ nivå inom Göteborg stad samt en forskare som inriktat sig på Bostad först.

Vi kontaktade samtliga personer via telefon för förfrågan om intresse för medverkan i vår studie. Alla förfrågade ställde sig positiva till studien och deltagande. Vid telefonkontakt förklarade vi

studiens syfte samt praktiska detaljer kring intervjun. Vi skickade sedan ut ett informationsbrev via mejl till dem som vi skulle intervjua. Vid telefonkontakt bestämdes även tid och plats för intervjun.

Sammanlagt har vi genomfört sju intervjuer med nio informanter i mars 2015. Intervjuerna tog 45 min till 1,5 h att genomföra. Vi intervjuade personal från Bostad först Social Resursförvaltning, Bostad först Bodil och Stadsmissionen, personer som arbetar med Bostad först och andra boende-frågor inom Social resursförvaltning och inom Stadsmissionen, samt en forskare med fokus på hemlöshetsfrågor. Våra informanter var tre män och sex kvinnor. De befann sig jämnt utspritt i åldrarna 25 till 65 år. De har olika bakgrund vad det gäller utbildning och arbetslivserfarenhet. De flesta har utbildning inom och/eller erfarenhet av socialt arbete och några har utbildning eller erfarenhet inom sjukvården. En del av informanterna har arbetat länge med olika insatser och metoder relaterade till hemlöshet och boendefrågor och en del hade inte arbetat med hemlöshet innan de började arbeta med Bostad först.

4.5 Genomförande av intervjuerna

Vår studie utgår från personers upplevelser och vi ville därför ha möjligheten att anpassa intervjuerna efter informanterna. Vi har skapat en intervjuguide (bilaga 3) utifrån våra frågeställningar och sedan använt oss av semistrukturerade intervjuer för att ha möjlighet att anpassa frågornas följd efter den aktuella situationen och vid behov ställa följdfrågor (Bryman 2011). Intervjuguiden konstruerades utifrån den tidigare forskning vi tagit del av. Frågorna utformades för att besvara våra frågeställningar. Då vi ville förstå hur Bostad först organiseras och fungerar skapade vi frågor som handlade om både hur metoden konkret organiseras i de olika verksamheterna och hur våra informanter upplever metoden. Vi har även ställt frågor om informanternas bakgrund och hur de ser på hemlöshet generellt för att få en bredare förståelse för deras relation till Bostad först och till deras arbetsområde.

Då det är viktigt att inte påverka informanterna genom våra egna värderingar har vi ställt öppna frågor för att inte styra informanternas svar i någon riktning (Justesen & Mik-Meyer 2011). Vi har under alla intervjuer utgått från vår intervjuguide. Vi har även ställt ytterligare öppna frågor för förtydliganden eller för att få mer information. När vi varit osäkra på om vi uppfattat informanterna rätt har vi sammanfattat informanternas svar och frågat om vår uppfattning är korrekt.

Vi har på flera sätt strävat efter att skapa en tillitsfull relation där informanten känner sig bekväm (Bryman 2011). Vi har vid alla intervjutillfällen varit noga med att förklara syftet med intervjun, tillvägagångssättet för intervjun och dess tidsram. Vi har även förklarat vad som förväntas av informanten samt dennes rättigheter, i syfte att informanten ska känna sig bekväm och informerad med vad som kommer att ske. Intervjuerna har genomförts på informanternas arbetsplatser då detta

har varit mest praktiskt för dem.

Vi har under intervjuerna gjort så att en av oss intervjuar samtidigt som den andra observerar och för anteckningar. Det har vi gjort i syfte för att få en större helhetsbild. Observatören har större möjlighet att registrera kroppsspråk och skriva ner viktiga iakttagelser. Då vi genomfört kvalitativa intervjuer är det inte bara viktigt vad som sägs utan även hur det sägs (Bryman 2011). Vi har spelat in intervjuerna så att ingen information ska falla i glömska och för att det underlättar en vidare analys av informantens svar då möjligheten att återupprepa svaren finns (Bryman 2011).

4.6 Analytiskt tillvägagångssätt

Så snart som möjligt efter intervjuerna har transkribering skett, för att de då funnits färskt i vårt minne. Personen som har fört anteckningar på den specifika intervjun har även transkriberat intervjun. Samtliga transkriberingar har lästs och kontrollerats av oss båda. När vi hade transkriberat intervjuerna och därmed hade all empiri samlad läste vi båda igenom alla intervjuer. Det gjorde vi för att vi är två personer som ser materialet på olika sätt och vi ville med det få en så bred helhetsbild av materialet som möjligt.

I läsningen av materialet upptäckte vi olika teman som informanterna återkom till. Vi organiserade dessa teman utifrån hur de besvarade våra frågeställningar. Då vi inte visste vad informanterna skulle ge oss för svar och vilka teman som skulle framträda i intervjuerna, hade vi från början av studien valt att inte i förväg bestämma vilka teorier vi skulle använda oss av för att analysera empirin. Vi har valt en induktiv ansats där vi valt teori efter att vi samlat in materialet och utifrån vad vi tyckte passade vårt material (Bryman 2011). Utifrån de teman som framkom i intervjuerna valde vi ett antal teorier som kunde hjälpa oss att förstå vår empiri. Vi valde teorier som handlar om socialt arbete på strukturell nivå samt teorier som handlar om relationen mellan professionell och klient i socialt arbete. Vi läste in oss på dessa teorier och har med hjälp av dem analyserat de teman vi upptäckt i intervjuerna och hur informanterna talar om dessa teman. I vår analys har vi sammanfört empirin med teorierna och med tidigare forskning. Slutligen har vi diskuterat hur vi ska tolka våra resultat och vad vi lärt oss i arbetet med denna uppsats. I våra resultat och analys har det framkommit att de olika verksamheterna vi undersökt förhåller sig olika i relation till Bostad först. Även om verksamheterna i studien följer Bostad först-filosofin i mycket olika grad så anser vi att det är relevant för studiens syfte och frågeställningar att beskriva och analysera alla verksamheter.

4.7 Avgränsningar

Under arbetet med uppsatsen har vi läst om Bostad först-insatser i andra delar av Sverige och i världen. Flera av informanterna har också nämnt andra Bostad först-insatser utanför Göteborg och

ibland jämfört dem med hur det fungerar i Göteborg. Vår uppsats undersöker endast hur Bostad först organiseras och fungerar inom Göteborgs stad. På grund av både begränsat med tid och praktisk möjlighet att genomföra intervjuer har vi valt detta fokus.

Bostad först-insatser i Göteborg har flera aktörer inblandade. Det är stadsdelarna, Fastighetskontoret, ideella organisationer, socialsekreterare, boendestödare, projektledare, enhetschefer och ACT-team. Flera av de vi intervjuade tipsade oss om att intervjua någon från Fastighetskontoret då de spelar en viktig roll i form av hyresvärd. Då detta är en uppsats inom fältet socialt arbete har vi dock valt att intervjua personer vars roll är att utföra eller organisera socialt arbete i form av insatsen Bostad först.

Vi tycker att det är viktigt att lyfta fram klienternas röster i forskning om socialt arbete, men har i denna uppsats valt att inte intervjua klienter framförallt på grund av etiska aspekter. Vi förde ett resonemang kring vad en intervju kunde innebära för klienterna gällande integritet och utelämnade och kom fram till att det inte var motiverat att genomföra intervjuer med klienter inom Bostad först i relation till vad uppsatsen skulle kunna ge tillbaka till dem.

Socialsekreterare har en viktig roll för klienten gällande tillgång till insatsen men eftersom de inte är involverade i själva arbetet med insatsen eller hur Bostad först organiseras så valde vi att inte intervjua några socialsekreterare.

4.8 Studiens styrkor och svagheter

Etiska överväganden

Vetenskapsrådet har följande forskningsetiska principer som all typ av forskning behöver beakta: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2010). I arbetet med denna uppsats har vi tagit hänsyn till dessa på följande sätt:

Samtliga informanter i uppsatsen har blivit kontaktade via telefon och mejl där de blivit informerade om studiens syfte och tillfrågade om medverkan. De fick därefter ett informationsbrev skickat till sig som beskriver studiens syfte och praktiska detaljer kring intervjun. Vid intervju-tillfället informerade vi återigen muntligt om syftet med studien och med intervjuerna. Vi informerade även om att det inbokade intervjutillfället inte betydde att informanten behövde delta, att de när som helst kunde välja att ta tillbaka sin medverkan och vi lyfte särskilt fram frivilligheten i deltagandet. Informanterna fick fylla i en samtyckesblankett och godkänna att intervjun spelades in. Samtliga informanter har fått läsa och godkänna de citat som vi valt att använda i uppsatsen. För att göra informanterna så anonyma som möjligt i uppsatsen så har vi använt varje citat för sig för att personen bakom citatet ska bli svårare att identifiera. De intervjuer vi genomfört kommer endast att

användas för denna uppsats och efter inrapporterat betyg kommer intervjuerna att raderas, vilket informanterna har blivit informerade om. Informanterna har till sist blivit tillfrågade om de ville ha en kopia av det färdiga arbetet.

Etiska överväganden rörande vår roll som socialarbetare/behandlingsassistenter kontra vår roll som forskare är också något som vi behöver ta hänsyn till i denna uppsats. En del i detta är att det finns en möjlighet att vi kommer i kontakt med någon av våra informanter i vårt arbete inom Göteborgs stad. Skulle det uppstå är det av stor vikt att skilja på våra roller som socialarbetare/ behandlingsassistenter respektive forskare och att upprätthålla tystnadsplikten inom de båda disciplinerna.

Validitet

Validitet innebär att det som undersöks i uppsatsen är det vi avsett att undersöka (Kvale & Brinkmann 2014). Vår ambition i denna uppsats är att ta reda på hur Bostad först organiseras och hur professionella upplever att denna metod fungerar i Göteborg. För att göra detta har vi genomfört intervjuer med professionella som på olika sätt arbetar med Bostad först i Göteborg. Vi har formulerat våra intervjufrågor i syfte att besvara våra frågeställningar. För att undvika missförstånd vid intervjuerna har vi formulerat så tydliga frågor som möjligt och ställt följdfrågor för att förtydliga vid behov. Vi hade möjligtvis fått ännu mer empiri om vi frågat informanterna direkt om hur de ser på maktförhållanden mellan dem själva och klienterna, hur de förhåller sig till kategoriseringar och att vara en del av en organisation som t.ex. Social resursförvaltning. Men detta hade samtidigt inneburit att vi delvis styrt informanternas tankebanor och svar. Vi redogör för hur intervjuerna har genomförts samt för hur urval och avgränsningar har skett i kapitlen 4.5, 4.6 och 4.7 i uppsatsen. För att uppsatsens resultat ska bli så objektivt som möjligt är det viktigt att ha en kritisk syn på sitt eget arbete (Kvale & Brinkmann 2014). Vi har under arbetet med uppsatsen fört en kontinuerlig diskussion kring val av metoder och tillvägagångssätt samt hur vi ska tolka empirin.

Reliabilitet

Reliabilitet handlar om att studien ska kunna genomföras på nytt med liknande resultat. Då exakta upprepningar av kvalitativa studier inte är möjliga är reliabilitet svåruppnåeligt (Bryman 2011). Vi har i metoddelen varit noga med att detaljerat beskriva vårt tillvägagångssätt för studien, det för att uppnå en så hög reliabilitet som möjligt. Vi beskriver i avsnittet *Litteratursökning* hur vi gått tillväga för att hitta tidigare forskning som är relevant för denna studie. Vi beskriver i *Urval* hur urvalet av informanter gjorts, hur vi kontaktat dem och även informanternas bakgrund och nuvarande yrke. Som bilaga 1 finns även det informationsbrev vi skickat ut till informanterna. Vi beskriver hur intervjuguiden konstruerats och hur intervjuerna genomförts i avsnittet *Genomförande av intervjuerna* och intervjuguide samt samtyckesblankett finns som bilaga 2 och 3.

Vi redogör även för hur analysen av empirin gått till i avsnittet 4.6 *Analytiskt tillvägagångssätt*.

Vi har för att samla in empiri utgått från informanternas upplevelsevärld och har varit noga med att inte medvetet påverka dem eller studiens resultat efter egna värderingar (Bryman 2011). Vid intervjuerna har vi ställt så öppna frågor som möjligt för att inte leda in informanterna på ett visst svar. Vi har likaså sammanfattat och frågat våra informanter om vi uppfattat deras information korrekt samt ställt följdfrågor då vi ansett detta vara användbart för att få svar på våra frågeställningar. Vi har återrapporterat den färdiga studien till informanterna och gett dem möjlighet att rätta oss om vi på något sätt uppfattat dem fel. Ett par informanterna har i deras återkoppling haft några synpunkter som vi tagit hänsyn till genom att göra några mindre förändringar i texten.

Vi hoppas att vår text ska uppfattas som trovärdig och pålitlig genom att vi tydligt och detaljerat redovisar vårt tillvägagångssätt, våra val och hur vi kommit fram till vårt resultat och analys. Utifrån etiska överväganden (konfidentialitetskravet), har vi inte tagit med intervjuerna i sin helhet eller fakta om informanterna som bilagor, då detta skulle kunna identifiera informanterna. Vi har i studien utgått från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv då det inte finns någon fullständig objektivitet i samhällelig forskning (Bryman 2011). Även om informanterna inte kan ge oss 'sanningen' om ett faktiskt förhållande, så kan de uttrycka sin upplevelse av ett fenomen (Kvale & Brinkmann 2014). Det är denna upplevelse vi redovisar i resultaten.

Generaliserbarhet

Generalisering går inte att uppnå med denna kvalitativa studie då den baseras på intervjuer med ett mindre urval av personer (Bryman 2011). Våra resultat kan inte överföras till andra kontexter än den kontext där studien är genomförd, det går därmed inte att generalisera våra resultat och vår analys. Med insamling och analys av vår empiri har vi försökt förstå hur Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg, det vill säga beskriva och/eller få en förståelse för ett fenomen inom en viss kontext (Bryman 2011). Studiens resultat kan betraktas som ett perspektiv vilket beskriver olika processer och mönster. Genom analytisk generalisering skulle resultaten kunna användas som en vägledning i andra liknande kontexter (Kvale & Brinkmann 2014). Vi hoppas att denna studie kan användas för att bredda synen på hur arbetet med personer som lever i hemlöshet kan bedrivas.

4.9 Sammanfattning och reflektion kring metod

I detta kapitel har vi beskrivit vår förståelse när vi inledde arbetet med uppsatsen, hur vi sedan har gått tillväga för att samla in material och slutligen uppsatsens etiska och vetenskapliga kvaliteter och brister. Forskning kan aldrig vara värderingsfri (Bryman 2011) och vi har därför under arbetet med uppsatsen kontinuerligt reflekterat kring hur vår egen roll och våra egna värderingar kan ha

påverkat forskningsprocessen och dess resultat. Efter genomförda intervjuer har vi diskuterat och reflekterat kring hur intervjun har gått, kring vår egen medverkan och hur den kan ha påverkat informanterna och deras svar. I analysen har vi använt de teorier som vi ansett vara användbara för att förstå denna typ av insats inom socialt arbete, samt för att uppnå vårt syfte. Det finns fler aspekter av empirin som skulle vara intressanta att analysera men vi kommer i följande kapitel presentera dem som hjälpt oss besvara våra frågeställningar.

5. RESULTAT OCH ANALYS

För att få svar på våra frågeställningar har vi intervjuat professionella som på olika sätt arbetar med Bostad först i Göteborg. Våra informanter har varit personer som arbetar direkt med klienterna inom Bostad först-verksamheterna, personer som är involverade i arbetet med att organisera Bostad först-insatser inom Göteborgs stad och en forskare som har skrivit om arbetet med hemlöshet i bland annat Göteborg. Vi har även använt en del tryckt material för att bättre förstå hur arbetet med Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg. Detta material är informationsfoldern för Bostad först Social resursförvaltning (Göteborgs stad Grafiska gruppen, 2014), *Bostad först Bodils projektplan* (SDF Askim-Frölunda-Högsbo 2014) och *Utvärdering av Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende i Göteborg. En verksamhet med bostad-först intentioner* (Backman 2012).

I följande avsnitt presenterar vi först de verksamheter som utgår från eller inspireras av Bostad först-filosofin i Göteborg och hur arbetet med dessa organiseras. Vi presenterar sedan hur de professionella vi intervjuat upplever att Bostad först-insatser i Göteborg fungerar. Detta gör vi utifrån de teman som kommit upp under intervjuerna; människosyn och förhållningssätt inom Bostad först, att Bostad först innebär ett boende utan villkor och kontroll, Bostad först som en väg till normalisering och utmaningen med den ensamhet som uppstår i och med en egen bostad, samt slutligen ekonomiska aspekter relaterade till Bostad först.

Index för citat:

[...] - hopdrag av citat

[text] - våra tillägg för att tydliggöra

5.1. Hur organiseras Bostad först i Göteborg?

Bostad först Social resursförvaltning

Göteborgs stads Social resursförvaltning startade en Bostad först-verksamhet 2013. De erbjuder klienterna ett andrahandskontrakt genom Fastighetskontoret som sedan kan bli ett förstahandskontrakt efter 18 månader. De krav som ställs på hyresgästerna är att de ska träffa personalen inom Bostad först en gång i veckan och följa hyreslagen, det vill säga att betala hyran i tid och inte störa grannar. Personalen består av ett ACT-team (Assertive Community Treatment team) som består av en socionom, en psykiatrisjuksköterska, en sysselsättningscoach, en terapeut med inriktning på dialektisk beteendeterapi samt två alkohol- och drogterapeuter. Personerna som erbjuds denna insats är framförallt personer som ingår i Socialstyrelsens situation 1 (Socialstyrelsen 2011).

Informanterna beskriver klienterna i Bostad först Social resursförvaltning som personer som varit hemlösa länge och som har missbruk och/eller psykisk ohälsa. Eftersom Bostad först är en biståndsinsats krävs det att klienten har en socialsekreterare i någon av Göteborgs stadsdelar (Göteborgs stad Grafiska gruppen 2014). Vid intervjutillfället (mars 2015) fanns 17 bebodda lägenheter och fler personer höll på att flytta in i nya lägenheter. Bostad först Social resursförvaltning får lägenheter efter hand och utifrån behov av Fastighetskontoret. De har ingen urvalsprocess utan ansökningarna tas emot i den ordning de kommer. En person som ansökt till Bostad först får komma på ett informationsmöte med personalen och blir sedan erbjuden två bostäder när det finns möjlighet att flytta in.

“Vi väljer inte ut utan processen ser ut så att i den ordningen de kommer in så, vi ankomststämplar dem, det är i den ordningen de kommer in också om de inte får annat boende och om insatsen stämmer för dem osv. Vi har inget utarbetat kösystem, men de har blivit i stort sätt så att de får bostad i den ordningen de ansöker.”

Klienterna är de som sätter upp mål och bedömer vad de anser är viktigast just nu. Ett exempel som kom upp i flera intervjuer var en Bostad först-klient vars främsta mål var att skaffa en katt. Inom kommunens boendeverksamheter är det vanligt att klienter tillsammans med socialsekreterare och/eller behandlingsassistent gör en genomförandeplan som syftar till att ta klienten vidare i boendetrappan. Exemplet med katten beskrevs av informanterna som mycket annorlunda jämfört med de mål som brukar finnas i genomförandeplaner och som en illustration av hur mycket mer klientens egna önskemål är i fokus i Bostad först.

ACT-teamet ger klienterna stöd utifrån deras egna önskemål och behov. Bostad först Social resursförvaltning kan på det sättet betraktas som strävande bort från de konstruktioner av bostadslösa klienter som finns, där socialarbetarna anses veta vad som är/blir bäst för klienten (Löfstrand 2005). I Bostad först blir klienten återigen ett subjekt.

“Det kan gälla allt, från hur man köper mjölk till hur man möblerar, hur man umgås med vänner, kan innefatta allt, det är individanpassat så vi komponerar inget stöd i förväg, utan vi pratar med klienten vilket stöd de behöver här och nu. Vi hjälper till med allt från inflytt, adressändring osv till det faktiska stödet lägenheten med städ osv. Grundtanken är att vi inte gör något åt dem som de klarar av utan vi ger stöd och klarar de inte av det så är det vårt ansvar att hjälpa till och visa. Klarar inte vi det ska vi veta vilka insatser som finns runt omkring som kan hjälpa.”

I socialt arbete är det vanligt att erbjuda insatser baserade på kategorier med tillhörande åtgärder (Svärd & Starrin 2006). Dessa förhåller sig även till de begränsade resurser som socialarbetaren har till sitt förfogande och vilka klienter som anses vara mer eller mindre värdiga stöd (Hasenfeld

1992). De insatser som personalen i Bostad först Social resursförvaltning erbjuder utgår istället från klientens önskemål och prioriteringar. Detta blir tydligt i intervjuer med personalen där de berättar hur de anpassar sitt arbetssätt efter klientens önskemål och behov.

“Vi hade en person som tyckte att vi hade kommit för nära inpå och ville inte att vi skulle komma hem och då gör vi inte det utan då gjorde vi en deal med den personen och socialtjänsten att så vidare nu så sköter vi kontakten via telefon, varpå personen ringer och undrar vart vi är. Då kom personen på att teamet behövs till vissa saker men just nu gör vi inte hembesök, då får vi hitta andra former, hon kommer hit, vi hörs via telefon flera gånger i veckan och vi kan träffas på andra platser och så. Så blir det bra för henne.”

Bostad först Bodil

Stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo har i samarbete med Stadsmissionen, fastighetsägare, Fastighetskontoret, Social resursförvaltning och Störningsjouren startat projektet Bostad först Bodil hösten 2014. De erbjuder insprängda bostäder med andrahandskontrakt i 18 månader som sedan övergår till förstahandskontrakt om boendesituationen har fungerat. Det är Fastighetskontoret som står som förstahandsinnehavare på kontrakten för bostäderna (SDF Askim-Frölunda-Högsbo 2014). Bodil hade vid intervjutillfället (mars 2015) fyra bebodda lägenheter och enligt projektplanen kommer de ha totalt 20 klienter boendes i 20 lägenheter vid projektets slut. Klienterna har möjlighet att välja mellan två lägenheter vid inflytt, det är i linje med Housing first-principerna (Tsemberis 2010).

Bostad först Bodil är ett projekt inom stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo men boendestödet till klienterna utförs av Stadsmissionen. För klienterna gäller samma villkor som för andra hyresgäster, det vill säga att följa hyreslagen. Bodil har inga villkor för boendet i form av t.ex. nykterhet eller förbud mot husdjur. Det är klienterna som bedömer vad för slags stöd de är i behov av och boendestödarna från Stadsmissionen hjälper till med saker som att ta kontakt med familj och vänner, betala räkningar, städning och tvätt, stöttning vid inflytt och ta kontakt med sjukvården. Liksom Bostad först Social resursförvaltning kan Bostad först Bodil ses som en verksamhet som strävar bort från färdiga mallar och kategorier genom att tillhandahålla individanpassat stöd. Klientkategorier används i syfte att erbjuda klienter insatser utifrån de resurser den professionella har i sin befogenhet till respektive kategori (Svärd & Starrin 2006). I Bostad först Bodil har klienterna möjlighet att återigen bli subjekt genom att verksamheten utgår från deras perspektiv.

Bodil riktar sig till klienter som redan har en handläggare och ett köpt boende inom kommunen, dvs. personer som ingår i Socialstyrelsens situation 2 (Socialstyrelsen 2011). Det är handläggaren som föreslår insatsen för sina klienter och har samtal om de är motiverade till att flytta in i en egen lägenhet. På det sättet skiljer sig urvalsprocessen från Bostad först Social resursförvaltning.

“Folk ansöker inte själva, det är handläggaren som föreslår. [Det är för] personer som det finns höga kostnader för köpt vård för. Handläggaren har samtal med klienten om han/hon är motiverad att bo, om vill flytta in.”

Projektet fokuserar mycket på integration och normalisering. Det utgår från principerna i Housing first-filosofin, men använder insatser som redan finns i stadsdelen.

“Att det som finns i stadsdelen ska användas. T.ex. istället för ACT-team kan man använda hemsjukvård. Som för andra som bor i stadsdelen.”

Målet med insatsen är enligt projektplanen framförallt kvarboende och ökad livskvalitet för klienten (SDF Askim-Frölunda-Högsbo 2014). Insatsen kan ses som en väg till normalisering, vilket även nämns av de som arbetar med projektet. Insatsen återför en person som konstruerats som avvikande till samhällssystemet genom att erbjuda en insprängd lägenhet och genom att ge personen tillgång till det stöd och service som erbjuds andra medborgare (Östnäs, 2007).

Bodil är en verksamhet som bedrivs i projektform i två år för att testa om Bostad först kan vara en del av stadsdelarnas verksamhet. De ursprungliga Housing first-principerna innebär att erbjuda stöd till klienten så länge den önskar, vilket kan innebära livet ut (Tsemberis 2010). Informanterna beskriver att det är oklart vad som kommer hända med verksamheten när projektet tar slut, men att ett alternativ kan vara att erbjuda boendestöd inom stadsdelens verksamhet.

Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende i Västra Hisingen och Lundby

Stadsmissionen startade 2003 en verksamhet i Biskopsgården med inspiration av metoden Bostad först. Verksamheten sker i samarbete med socialtjänsten och fastighetsägare i stadsdelen. Stadsmissionen står som innehavare av förstahandskontrakten på bostäderna under två år och klienten har sedan möjlighet att ta över kontraktet om Stadsmissionen bedömer att de klarar det. Stadsmissionen utför även stödet till klienterna. Vid intervjutillfället (mars 2015) hade verksamheten 70 klienter i motsvarande antal lägenheter i stadsdelarna Västra Hisingen och Lundby. I verksamheten arbetar fem boendeassistenter och en enhetschef.

Verksamheten riktar sig till alla typer av personer i hemlöshet, men det krävs att de redan har eller snart kommer få ett köpt boende inom kommunen. Stadsmissionen får klienter på uppdrag av socialtjänstens handläggare i stadsdelen, sedan bedömer en boendekonsulent om klienten uppfyller kriterierna för ett boende inom verksamheten. På det sättet befinner sig Stadsmissionens boende inte så nära Bostad först-filosofin, då det är de professionella och inte klienten själv som bedömer om den ska flytta in. De flesta av klienterna i Stadsmissionens verksamhet har haft ett eget boende någon gång tidigare i livet och har inte befunnit sig i hemlöshet så länge (Backman 2012).

“Vi får ju så väldigt, dem är ju så varierade. En del unga killar, det är verkligen att lära dem att bo. Sen har vi såna som har haft en familj och ett boende och sen har de missbrukat i 10 år. De har ändå med sig resurser. Svår fråga tycker jag. Sen nu också är det ganska mycket ensamstående kvinnor som kommer från destruktiva relationer som behöver ett boende snabbt. Med sina barn då behöver komma iväg från det.”

När denna verksamhet startade 2003 så låg den inte särskilt nära Bostad först-filosofin, det krävdes bland annat drogfrihet av klienterna och de fick inte ha husdjur. Men 2011 ändrades detta och verksamheten inriktade sig mer i linje med Bostad först-filosofin med enbart hyreslagen och hembesök en gång i veckan som krav. Stödinsatserna skiljer sig dock från ursprungsfilosofin Bostad först samt de andra verksamheterna som arbetar utifrån Bostad först i Göteborg då de är bestämda på förhand och inte utgår från klientens önskemål. Stödet följer en fast mall med mycket stöd i början och mindre i slutet av de två åren som insatsen omfattar. Stadsmissionens verksamhet är på det viset till viss del organiserad som en boendetrappa då klienterna går igenom olika steg av stöd och tillsyn på vägen mot ett eget kontrakt (Backman 2012).

“I början har vi mycket kontakt och, det är mycket man behöver hjälp med i och med att man flyttar in i lägenhet. Vi åker ju med till IKEA, åker på second hand och är bärhjälp och flytt hjälp osv. Och sen så glesas det ut, i regel en gång i veckan vi träffar dem. Sista halvåret träffar vi dem inte överhuvudtaget. Då ska de fixa hyresinbetalningar och såna saker. Det är där vi ibland kan se att de behöver fortsatt stöd.”

Det boendestöd som Stadsmissionen erbjuder syftar framförallt till att hjälpa klienten att klara av ett eget boende. Informanterna beskriver att detta kan innebära många olika saker. Under en av intervjuerna beskrivs detta arbete:

“Hjälpa dem med räkningar, hur ser ekonomin ut. Ringa samtal till myndigheter. Följa med till olika, läkarbesök [...]. Jag har ju ringt, jag har en man som har svårt att ringa på telefonen och förstå svenska jag har ringt för att boka tid för telefonsamtal för att komma i kontakt med sjukvården. Hjälpte nån att handla, hjälpte nån med tvätten [...]. Det varierar väldigt mycket.”

Stadsmissionen har inga villkor för boendet i form av exempelvis nykterhet eller förbud mot husdjur. Men det är Stadsmissionen som står på förstahandskontraktet vilket gör att de har kontroll över de resurser som klienterna behöver vilket skapar ett asymmetriskt maktförhållande mellan klient och socialarbetare (Lundström & Sunesson 2006). Stadsmissionen bedömer även om klienten är redo för att ta över förstahandskontraktet, vilket ger dem makt i form auktoritet att uttala sig om klientens förhållanden (Svärd & Starrin 2006).

Införandet av Bostad först i Göteborg

Både Socialstyrelsen (2011) och Göteborgs stad (Göteborgs stad Stadsledningskontoret 2014) har uttalat att Bostad först är en metod som ska införas alltmer för att motverka hemlöshet, speciellt med gruppen personer med missbruk och/eller psykisk ohälsa. Informanterna beskriver dock att arbetet med att införa Bostad först i Göteborg går väldigt långsamt, trots att det är en så befordrad metod. En av dem beskriver det såhär:

“Vi har haft svårt att få igång en diskussion, de skrivs, utreds mycket men händer lite. Det politiska beslutet är 2011-2012, det är 2015 nu börjar man smått att undra vad händer. Efter detta beslut kom ju Socialstyrelsen [fram till] att bostad får aldrig vara [...] ett medel för att komma till rätta med saker utan det är en insats i sig och sen vad som krävs mer får vi ta då. Men vi måste skilja på dessa saker har fullmäktige beslutat och efter de beslutet byggde vi ändå denna förvaltningen ett kategoriboende på 22 platser, efter det. Vi har satsat mer på den gamla modellen än den nya.”

Att det går så trögt att införa Bostad först förstår vi i relation till att socialt arbete i Göteborgs stad utförs av personer i människobehandlande organisationer. Det är svårt att ändra på de föreställningar som finns i samhället om hur socialt arbete ska bedrivas, då detta oftast ses som självklara sanningar (Järvinen 2013; Meeuwisse 2007). Även om forskning har visat att denna metod har bra evidens vad gäller kvarboende och bättre livskvalitet för klienterna, så behöver de som organiserar det sociala arbetet i Göteborg anpassa sig till rådande kulturella föreställningar för att fortsätta få resurser till sin verksamhet (Hasenfeld 1992). Det blir därmed mer accepterat att införa Bostad först som ett komplement till den etablerade boendetrappan, än att helt och hållet ändra inriktning på arbetet med hemlöshet i Göteborg.

De personer som arbetar inom människobehandlande organisationer påverkas av rådande förklaringsmodeller om sociala problem och hur de bäst åtgärdas (Järvinen 2013). Våra informanter uttrycker att det går väldigt långsamt att ändra synen på vilka insatser som behövs för gruppen långvarigt hemlösa och även på synsättet att det är socialarbetaren och inte klienten som bedömer vad för slags insatser som behövs. De beskriver det som att många är kvar i 'boendetrappatänket' och har svårt att komma ur det gamla systemet.

“Det tog ett tag att vrida den här verksamheten lite åt tanken att man skulle förstå skillnad med Bostad först och de man redan jobbar med, jättesvårt att övertyga socialarbetare som jobbat med boendefrågor, jättesvårt, de är mycket lättare att ta en student som inte arbetat i socialt arbete och förklara detta, men de gör de inte för någon som arbetat 20-30 år.”

“Jättelång resa innan alla som jobbar med dessa individer tror på denna metoden. All personal

inom boendeverksamheter, de har inte denna tro på individen, de tror inte alla att detta kan fungera. Det är lätt att tro att vi har kommit längre.”

Det informanterna beskriver är att större delen av de som arbetar med hemlösa klienter och med att organisera arbetet med att motverka hemlöshet i Göteborgs stad, är kvar i de föreställningar som länge funnits om hemlösa klienter och hur denna situation bäst ska hanteras (Järvinen 2013).

Inom Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil är det klienterna själva och inte de professionella som bedömer om de är redo att flytta in i en lägenhet. Bostad först Social resursförvaltning har en ansökningsblankett som vem som helst kan skicka in och i Bostad först Bodil är det klienternas socialsekreterare som föreslår insatsen. Till skillnad från boendetrappan krävs ingen kvalificering.

“Inom Bostad först menar att, bostaden ska inte vara nåt som man ska kunna kvalificera sig till, den ska finnas där.”

“Det är till för individerna, en helt annan kvalitet för individen. Det är inte den professionella som bestämmer vem som är kvalificerad. Det handlar om individen är motiverad till att bo.”

Enligt Housing first-principerna ska ett förstahandskontrakt erbjudas från dag ett (Tsemberis 2010). Detta är dock inte något som någon av Bostad först-verksamheterna kan leva upp till. Flera av informanterna uttrycker att de gärna skulle vilja erbjuda förstahandskontrakt, men att detta inte är möjligt. Det eftersom det är fler parter inblandade som påverkar insatsen och att Fastighetskontoret som står för lägenheterna inte vill erbjuda klienterna förstahandskontrakt från start.

“[Det är] inte våran önskan utan enbart för att tillfredsställa fastighetsägarna, för att, man har höjt kraven för bostadsmarknaden, ägarna har sett suget efter lägenheter, man ska ha så bra hyresgäster som inte stör, då har man trissat upp de här. För att få med fastighetsägaren, [...] behövs den här tiden på två år.”

Vi tolkar detta som ett uttryck för de sociala konstruktioner av hemlösa klienter som skapar föreställningar om hur de är som hyresgäster. Utifrån dessa föreställningar, som tar lång tid att ändra på, bedömer fastighetsägarna vissa människor som mindre redo för att klara ett eget boende (Meeuwisse 2007).

Informanterna gjorde oss uppmärksamma på ytterligare en aspekt som försvårar införandet av Bostad först. Denna insats beviljas i nuläget i form av ett bistånd från varje klients socialsekreterare. Bistånd ska enligt Socialtjänstlagen syfta till att på sikt göra klienterna självständiga och om möjligt självförsörjande (Socialtjänstlagen 2010). Ett bistånd är även tidsbestämt. Bostad först-insatsen å andra sidan ska kunna finnas där hela livet om en klient önskar. Under en av intervjuerna beskriver en informant motsättningen mellan Bostad först och Socialtjänstlagens mål.

“Du väljer stödet så länge som du vill, teamet ska alltid finnas kvar. Socialtjänstlagens intention är att insatserna nån gång ska upphöra. Att alla insatser ska riktas så att du kan leva ett självständigt liv, står det ju där. Så är det inte tänkt, vill man inte ha stöd så behöver man inte men vill man så ska man få det. Så långt har vi inte kommit än att vi har provat det.”

Det sätt som Bostad först fungerar på stämmer alltså inte överens med Socialtjänstlagens målsättningar vad gäller bistånd. Detta kan förstås i relation till att socialtjänsten måste inför allmänheten kunna rättfärdiga användandet av sina resurser (Hasenfeld 1992). Informanterna uttryckte dock att Bostad först skulle kunna organiseras annorlunda än det gör idag. Istället för att Bostad först insatsen beviljas som ett individuellt bistånd, skulle ACT-team och andra typer av boendestöd kunna finnas som en verksamhet oberoende av hur många klienter som har kontrakt genom Bostad först.

5.2. Hur fungerar Bostad först i Göteborg?

De Bostad först-verksamheter som finns i Göteborg arbetar mer eller mindre ‘renodlat’ i relation till Housing first-principerna. Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil ligger närmare Bostad först-filosofin än Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende. Det eftersom de endast använder utvalda delar av Bostad först-filosofin. Verksamheterna har även delvis olika målgrupper. Bostad först Social resursförvaltning riktar sig till akut hemlösa personer medan Bostad först Bodil och Stadsmissionen riktar sig till personer som redan har ett köpt boende inom stadsdelen. Varken Bostad först Social resursförvaltning eller Bostad först Bodil har funnits tillräckligt länge för att det ska gå att få fram tillförlitlig statistik vad det gäller kvarboende. Inom Stadsmissionens verksamhet har 45 av 78 personer fått eget kontrakt under perioden 2003-2009 (Backman 2012). De professionella vi intervjuat inom Stadsmissionen reflekterade under intervjun över att deras verksamhet inte helt fungerar för den målgrupp Housing first framförallt är utvecklad för. Insatsen är ursprungligen ämnad för personer som lever i akut hemlöshet och som inte kommer vidare från olika akutboenden (Tsemberis 2010), vilket motsvarar Socialstyrelsens situation 1. Under en intervju framkom det att Stadsmissionens verksamhet ibland fungerar för personer med aktivt missbruk men att detta inte alltid är fallet.

“Jämför [man] Stadsmissionens boende med hur Bostad först egentligen är tänkt så funkar det ju oftast inte om en person har kraftigt missbruk. Så att där uppfyller det ju inte Bostad först-kriterierna. Det är ju en nackdel i hur mycket vi uppfyller Bostad först, det är ofta där det fallerar. Då kan man också se det som att socialtjänsten har gjort en felbedömning just då, kan jag tänka också. Då var den inte färdig med sitt missbruk. Sen kan den fortsätta missbruka under tiden den bor. En del behöver ta det några vändor innan den är motiverad att ta emot den hjälpen och det stödet den kan få.”

För att en Bostad först-insats ska fungera så bra som möjligt oavsett klient behöver den i största möjliga mån följa Housing first-principerna (Bretherton & Pleace 2014). Stadsmissionens boende är inte en Bostad först-insats, utan en verksamhet med "bostad-först intention" (Backman 2012). Utifrån vad informanterna har berättat om Stadsmissionens verksamhet menar vi att verksamhetens förhållningssätt och personalens arbetsmetoder inte följer Bostad först fullt ut. Anledningen till att Stadsmissionens verksamhet inte fungerar för alla personer med aktivt missbruk relaterar vi därför till deras förhållningssätt och arbetsmetod.

Informanten menar i ovanstående citat att socialtjänsten har gjort en felbedömning när de placerat klienten hos dem, eftersom klienten inte är "färdig med sitt missbruk". Housing first innebär att det inte ska finnas några krav eller åsikter angående klientens missbruk från de professionellas sida. Insatsen ska ge klienterna inflytande och bestämmanderätt över sitt eget liv (Tsemberis 2010). Informanterna beskrev att de professionella inom Stadsmissionens verksamhet bedömer om klienterna klarar av eget boende eller inte. Genom att uttala sig om en klients problematik och om vad den behöver utövar de professionella makt (Svärd & Starrin 2006). Maktaspekten framträder även vid hembesöken inom Stadsmissionens verksamhet. För Stadsmissionen är hembesöket ett tillfälle både för att utföra stödjande insatser till klienten och för att kontrollera lägenheten. Kontroll av lägenheterna är ett tillfälle då de professionellas bestämmanderätt över resurser som är viktiga för klienten visar sig och det ojämlika maktförhållandet mellan dem synliggörs (Lundström & Sunesson 2006; Billquist 1999). Det går inte att säga säkert vad det är som gör att Stadsmissionens boende inte fungerar för personer med vad informanterna beskriver som "kraftigt missbruk" men det är möjligt att detta är aspekter som påverkar.

En människosyn och förhållningssätt som skiljer sig från boendetrappan

"Det som är bra med bostad först är att ni behandlar mig som vilken människa som helst"
(Diana Nilsson i Bostad först tidningen 2015:21)

"Till skillnad mot allt annat man gör inom socialt arbete så är det ingen metod eller modell man läser i en bok utan detta är en tillämpning utav en människosyn, en filosofi och ett förhållningssätt som fungerar överallt, att man har ett ansvar och ska respektera varje enskild individ och utgå från att varje enskild individ ändå ska ha förutsättningarna och bestämmanderätt över sitt eget liv."

Under intervjuerna har de framkommit att samtliga informanter anser att Bostad först är den bästa insatsen för att motverka hemlöshet, speciellt för gruppen som befinner sig inom Socialstyrelsens situation 1. Det eftersom specifikt den målgruppen ofta cirkulerar på olika akutboenden och inte kommer därifrån. En anledning till att klienterna inte kommer vidare har varit boendetrappans utformning med krav och kvalifikationer (Socialstyrelsen 2010). De flesta klienter har inte klarat av

de krav som ställs inom boendetrappan och den har därför tenderat att låsa fast klienterna inom systemet (Meeuwisse 2007). Boendetrappan kategoriserar klienten utifrån dennes problematik (Swärd & Starrin 2006). Om de professionella bedömer att klienten inte klarar ett eget boende kan det bli en del av klientens självbild och identitet, eftersom självbilden och identiteten konstrueras i samspel med andras perspektiv (Svensson 2007; Johansson & Lalander 2013). Informanterna menar i linje med Housing first-filosofin (Tsemberis 2010) att alla klarar av att bo i en egen bostad, bara de har tillgång till rätt typ av stöd och om de själva får bestämma hur detta stöd ska se ut. Vi tolkar informanternas svar som att de inte kategoriserar klienterna utifrån deras problematik, som t.ex. missbruk eller psykisk ohälsa. De kategoriserar inte heller klienternas förmåga att ha en egen bostad utifrån samhällets föreställningar om normalitet och avvikelse.

Informanterna menar att det är väldigt stor skillnad i människosyn och förhållningssätt i arbetet med Bostad först-metoden jämfört med andra typer av insatser för personer i hemlöshet, som exempelvis boendetrappan.

“Man ser människan först och inte prestationen först och det tycker jag är den stora skillnaden.”

“Detta är tillämpning av en människosyn [där man] ska respektera varje enskild individ och utgå från att varje enskild individ ändå ska ha förutsättningarna och bestämmanderätt över sitt eget liv.”

När de professionella tror på personens förmåga att klara av ett eget boende ger det ett erkännande som är positivt för individens självbild (Johansson & Lalander 2013). Att de professionella tror på klienternas tänker vi kan leda till att deras självförtroende stärks vilket ger större möjlighet att klara av ett eget boende. Informanternas beskrivning av deras förhållningssätt och arbetsmetoder kan ses som ett resursorienterat tänkande (Skau 1992). Det innebär en tro på att alla människor, med rätt stöd, har de resurser som de behöver för att hantera sina problem och göra det bästa av sina liv. Socialarbetarens roll blir då att rätta till omgivande förhållanden, så att klienten får tillgång till sina fysiska, psykiska och sociala resurser och det stöd som behövs för att bygga upp dessa (Skau 1992). Informanterna uttryckte under intervjuerna hur detta förhållningssätt och arbetsmetoder kräver mer av dem själva. Istället för att utöva bestämmanderätt över klienten så arbetar de för att klienten ska ta makten över sitt eget liv. De uttrycker att det kräver att de arbetar väldigt motiverande. För att göra samhällliga förändringar och förbättra situationen för de som har de sämst ställt i samhället, så krävs det att de professionella ger av sin tid, makt och bekvämlighet (Wolfensberger 1994 i Kristiansen 1999).

“Det kräver mer utav oss att vi ska jobba mer motiverande och var nitiska och vara där och lämna lappar i dörren och säga “Hej hej, nu är vi här och är oroliga för dig”. Så de kräver

mycket utav oss och de handlar mycket i den här gruppen om våran frustration, att herregud nu har vi sökt den här personen i 10 dagar och han/hon öppnar inte eller svarar i telefon, de kräver mycket utav oss, men det brukar alltid lösa sig.”

De professionella vi intervjuat betonar att Bostad först handlar om att utgå från varje individ och dennes specifika situation och behov. Klienten får själv bestämma vilka mål den har och vilket stöd den behöver. Detta innebär att de professionellas rätt att uttala sig om klientens förhållanden försvinner (Löfstrand 2005). Att de professionella inte uttalar sig om vad klienten behöver och hur den ska leva, tänker vi gör att det inte sker en så stark klientiseringsprocess och att maktförhållandet mellan klient och socialarbetare blir mindre ojämlikt än vid andra typer av insatser. Att klienten själv beslutar om sitt stöd kan göra att de professionella inte använder sig av kategorisering, eftersom kategorier inte behövs för att bedöma vilken insats klienten behöver (Löfstrand 2005). Frånvaron av kategorisering leder till att klienten återigen blir ett subjekt (Skau 1992).

“Det är individanpassat så vi komponerar inget stöd i förväg, utan vi pratar med klienten vilket stöd de behöver här och nu.”

Stadsmissionens verksamhet skiljer sig från både Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil vad gäller bestämmanderätten av stödet till klienten. Inom Stadsmissionens verksamhet är stödet inte utformat efter klientens önskemål utan efter en färdig mall med mer stöd i början av insatsen som sedan fasas ut (Backman 2012). En erfarenhet som gjorts i andra Bostad först-verksamheter är att behovet av stöd inte alltid är störst i början utan kan öka efter att klienten har bott en tid i egen bostad. Att på förhand bestämma stödet kan därmed leda till att det inte blir det stöd som klienten bäst behöver.

Bostad först innebär ett boende utan villkor och kontroll

“Man villkorar inte boendet för att man kanske har den problematik i psykisk ohälsa eller missbruk, man blir inte straffad för det utan bostaden är en mänsklig rättighet där man ska få bo och det är en grundförutsättning för att kunna komma vidare och ta i tu med sina problem.”

I alla de verksamheter vi undersökt finns inga villkor för boendet utöver hyreslagen och den främsta målsättningen är att stärka klienten att klara av att bo för att främja kvarboende. Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil utför ingen kontroll varken av lägenheten eller i hur klienten lever där. Detta förhållningssätt innebär att gå längre än Housing first i att separera boende och behandling. Inom ursprungsmodellen är det organisationen *Pathways to Housing first* som äger och därmed kontrollerar bostaden och klienten skriver på ett hyresavtal med dem (Tsemberis 2010). Flera av informanterna beskriver att de upplever det som en viktig del av Bostad först att socialarbetaren inte ska ha en kontrollerande funktion.

“Det är ju viktigt att dem ska känna att de är inte vi som ska ha någon kontrollfunktion för att vi ska göra vårt jobb utan de ska känna att de har någon nytta utav oss, att vi kan hjälpa.”

“Om man tänker på stödet, hur det organiseras, väsentlig skillnad, istället för stödet ska ha någon form av kontroll och sanktionsfunktion, så är det viktigt att man etablerar en helt annan relation mellan brukare och den som tillhandahåller stöd och service, som präglas av respekt och medmänsklighet osv.”

“Kommer man in, jag är hemlös och behöver någonstans att bo, då ska man leta efter någonstans att bo. Inte fråga efter vad är det för fel på dig. [...] du måste visa i 6 månader att du är dokumenterad drogfri. Fruktansvärt hur vi behandlar människor. Övervakande, urinprov mm bara för att man ska någonstans att bo.”

Socialarbetarens roll är dubbel i det att den både utövar stöd och kontroll (Svensson 2007).

Informanterna beskriver faktumet att Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil inte har villkor för boendet och inte är hyresvärdar, gör att de professionella kan koncentrera sig på den stödjande rollen för klienten. En av informanterna beskriver skillnaden mellan Bostad först (och syftar då på Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil) och övriga boendeverksamheter såhär:

“Fastighetskontoret är ju dem som, och det är ju den stora skillnaden från hur vi normalt sett bedriver verksamhet. I våra insprängda lägenheter som vi har, i övrig verksamhet, vi hyr ut lägenheten till klienten, där har vi dubbla roller, dels ge stöd och också agera hyresvärd. I Bostad först är det Fastighetskontoret som hyr ut direkt till klienten, vi är aldrig inblandade i hyresjuridiken, utan det är Fastighetskontoret som är. Vi koncentrerar oss på att ge stödet, det vi är bra på.”

Personalen inom Bostad först Social resursförvaltning uttrycker att det är väldigt viktigt att inte villkora boendet på något sätt. De tycker att det är viktigt att hålla sig så nära Housing first-principerna som möjligt, och går gärna ännu längre när det gäller att inte villkora insatsen.

“Tittar man på ursprungsplanen i USA så finns det inbakat, det finns ett hyreskontrakt och ett sidokontrakt där det är mer kravprofil över vad som ska uppfyllas. Men där äger också Housing first-teamet lägenheten, så de villkorar, de står till och med att de kan bli av med lägenheten om de inte följer ett besök i veckan. Vi kan inte hålla på så här. Vi har inte med lägenheterna att göra och sen så ligger det hos oss, att målet är en gång i veckan och uppfyller vi inte det finns det en anledning och då måste vi fundera på det och arbeta mer motiverande. Det ställer högre krav på oss som team, men tanken med Bostad först är ju också att du ska, det ska inte vara villkorat utan vi arbetar med det stödet klienten vill ha.”

Stadsmissionens boende skiljer sig från de två andra verksamheterna då det är deras ansvar att bedöma om klienten är redo för ett förstahandskontrakt och de är även hyresvärdar gentemot

klienterna.

“Syftet med vårt uppdrag är att de ska klara av boendet. De bor ju i andrahand hos oss i 2 års tid och klarar dem det kan de ta över och få ett förstahandskontrakt. Målet är att vi ska stötta dem så att de klarar det. Det är vårt huvuduppdrag.”

“Mycket att de är utifrån hyresgästen. Man är ju inte görpetig, men om lägenheten, om det börjar närma sig sanitär olägenhet, som hyresvärd också för att personen ska kunna bli rekommenderad. [...] Rollen där mellan tillsyn och socialen, man är ju lite så, det har ju med oss och det måste vi ju ha utifrån att vi är hyresvärd. Sen är det väl olika hur mycket man går in i det, skötsel av lägenhet, vilka ögon man har så att säga.”

Informanterna beskriver att frånvaron av kontroll och villkor inom Bostad först skapar mer öppenhet och ärlighet mellan professionella och klient. Då t.ex. nykterhet inte är ett villkor för att bo kvar behöver inte klienten dölja ett missbruk.

“Jag upplever att det finns en annan öppenhet eftersom de behöver inte hymla med att de är i ett aktivt missbruk. [...] De flesta är väldigt öppna med att prata om deras problem och vad de vill och det har inte jag mött innan inom akutboendeverksamheten. [...] det blir ett annat sätt att prata på och vi jobbar ju långsiktigt så vi lär att känna varandra, de har också många fördelar. Att följa med dem i dessa olika processer, de blir en trygghet för dem.”

“Det är väl mycket det, ärligheten, att man ska kunna säga som det är och kunna förklara. Då blir det enklare för personen också, än att den ska hålla på och dölja. En förståelse för varför det blir fel. [...] Det hade vi nån hyresgäst nu. Som inte berättade varför hon inte betalar hyran. Hon hade gjort nåt för pengarna och kunde inte betala hyran. Men det blev ju inga konsekvenser mer än att det var bra att hon berättade sanningen och det var ju inte så farligt.”

Bostad först skapar en situation där klientens levnadssätt inte påverkar rätten till en egen bostad. Socialarbetaren har inte kontroll över bostaden och klienten befinner sig därmed inte i en beroendeposition gentemot socialarbetaren vad gäller boendet (Järvinen 2006). Vi tolkar informanternas svar som att denna situation underlättar det sociala arbetet då den skapar mer öppenhet och tillit mellan socialarbetare och klient.

Bostad först är en väg till normalisering men ensamhet är en stor utmaning

“Jag ser Bostad först som ett sätt att tänka. Det är normalisering utav ett socialt arbete för utsatta människor. [...] ett normaliseringstänkande som inte finns, finns på samma sätt i en boendetrappa. [...] att man får ta ett eget ansvar, man får uttrycka sin egna åsikter och ha en egen självständighet, med ansvar följer självständighet.”

Flera av informanterna uttrycker att insatsen Bostad först strävar efter normalisering genom att erbjuda en bostad utan andra villkor än hyreslagen. Personer som har levt länge i hemlöshet och

social utsatthet stämplas ofta som avvikare (Meeuwisse 2007). Identitet och självbild konstrueras i samspel med samhällets definition av normalitet och avvikelse (Szönyi 2004). Om personen stämplas som en problematisk avvikare av myndigheter och samhället kommer det att påverka personens självbild och personen kommer att identifiera sig som en avvikare. Informanterna beskriver hur de arbetar för att klienterna ska få tillgång till det vårdutbud som finns för alla medborgare. En av informanterna berättar att klienterna har kvar en bild av sig själva som hemlösa trots att de nu har en egen bostad.

“Vi jobbar ju för en normalisering och då kanske vi inte ska koppla upp individen så mycket till teamet utan använda de resurser som finns. Och då har vi vårdcentralen på Tillfället, för hemlösa, och jag jobbar aktivt för att nu är de inte hemlösa längre, och då ska de ut i öppenvården på vanliga vårdcentraler där det finns mycket bättre stöd med psykologer, sjukgymnaster m.m.”

Att använda sig av de vårdutbud som finns till för alla medborgare blir en del av den integrationsprocess som ska leda till normalisering (Östnäs 2007). Genom att normalisera boendesituationen och tro på individen, så skapas förutsättningar för en social integrering och en annan självbild (Szönyi 2004). Detta kan även leda till större möjlighet att känna sig som en del av samhället. Klienterna inom Bostad först är inte längre fysiskt marginaliserade då de bor i insprängda lägenheter och inte på exempelvis kategoriboenden.

“En annan central grej att det ska vara vanliga bostäder inte som man förut organiserat sig i kategoriboenden, att hela hus är vigda för socialtjänstens klienter t.ex. Det ska vara utspritt i det normala.”

Att bo i en integrerad bostad istället för på ett boende för hemlösa tänker vi gör det svårare för omgivningen att stämpla personen som en avvikare, då de inte vet om att det är en före detta hemlös person. Personen har därmed större möjlighet att bli sedd utifrån sin identitet istället för att bli sedd utifrån sin problematik (Meeuwisse 2007).

Många av klienterna inom Bostad först har länge varit klienter hos socialtjänsten och i kommunens boendeverksamheter. Informanterna beskriver hur klienterna är vana vid boendetrappan utformning och professionellas förhållningssätt inom den. För att arbeta för en normalisering, så handlar de professionellas arbete inom Bostad först mycket om att tydliggöra att deras arbetsuppgift endast är att utföra stödet till klienten och hänvisa alla frågor kring bostaden till fastighetsskötaren.

“Sen upplever jag att det här att dem [...]. Många är institutionaliserade inom akutboendeverksamheten, så då kan de ringa och säga att “Nu skiter jag i den här lägenheten, nu får ni ta och ...”. Men då säger vi att vi har inget med lägenheten att göra, utan vi separerar stödet och lägenheten och de har många fördelar. Alla har inte det tänket ännu utan

[tror att] socialtjänsten står för lägenheten ändå och det är svårt att förstå det för en del att detta är deras lägenhet och deras ansvar. "Ta eran jävla lägenhet" hör vi ibland."

Bostad först har inga regler kring besök eller umgänge, men personalen upplever att klienterna blir ensamma när de har flyttat in i en egen lägenhet. Ensamhet är ett tema som har kommit upp under alla intervjuer vi har gjort och informanterna menar att detta är en av de svårare utmaningarna.

"Ensamheten är ju verkligen det stora problemet, jag vet inte om vi har någon större issue."

"Allt det praktiska först, flytta in, fixa konkreta saker. Sen kommer det svårare, ensamheten. Att få social stimulans, ett sammanhang. Långsiktigt är det det viktigaste, att jobba med självkänsla och självförtroende."

"Det man pratar väldigt mycket om, det är ju ensamheten. Att dem, att man blir väldigt ensam i sin lägenhet. Att man tittar lite grann på hur kan man stödja dem att komma ut i samhällslivet."

De som får insatsen Bostad först är ofta personer som har bott länge i kommunala kollektiva boenden. En egen lägenhet kan därför skapa en känsla av ensamhet. Även om det inte finns krav på nykterhet eller drogfrihet, så vill en del av klienterna minska sin alkohol- eller drogkonsumtion och vill därför umgås mindre i det sociala sammanhang där de tidigare har befunnit sig. När allt det praktiska är fixat med lägenheten, som exempelvis inköp av möbler, möblering m.m., så är ofta den stora utmaningen att arbeta med att hjälpa klienterna att hitta ett socialt sammanhang.

"[...] behovet av community och att ingå i ett sammanhang, och att det måste också finnas till om man ska lägga om riktningen, så behöver vi alla ett socialt sammanhang att ingå i."

Konstruktionen av hemlösa som avvikare försvårar möjligheterna att etablera sig i nya sociala sammanhang. Vi tänker att det kan vara svårt för personen att känna sig som en del av samhället, då personen länge har definierats som en avvikare och att detta även kan vara en del av individens självbild och identitet (Johansson & Lalander 2013).

Ekonomiska aspekter och hur de professionella förhåller sig till dem

"Jag tror att man har kört mycket. Det är ju ekonomin, det är i alla fall min upplevelse, det är det som regerar politiken. Det här blir billigare. Jag vet att jag har sagt det vid nåt tillfälle, i olika sammanhang, att jag tycker inte man ska använda det här ekonomiska incitamentet i första hand. Det är ju mer filosofin, att det blir en normaliserad boendemiljö. För det är inte säkert att det blir billigare i alla fall, jag är inte så himla säker på det. Idag kostar [en akutboendeplats] 1240 tror jag. Säg nu att vi halverar den siffran. Men det kan också handla om ett livslångt stöd, ett akutboendeplats ska ju ta slut vid en bestämd tid. Och där är inte Göteborg framme i [...] det här med den byråkratiska, det att det ska vara ett bistånd. Det innebär ju att det kostar pengar, det kan kosta pengar i all evig tid."

“En stark orsak är ju ekonomin, att man tänker att det blir billigare. Det kan det nog bli, men i vissa fall kommer det också bli dyrare. Det kostar, personalen kommer ju finnas där. En del klienter behöver ju, så att man får vara där kanske vara där flera gånger om dan. Vissa kommer behöva mer insatser och andra mindre.”

Samtliga informanter nämner ekonomiska aspekter av Bostad först. De har olika uppfattningar om denna insats blir billigare eller inte och de tycker även att den ekonomiska aspekten är mer eller mindre viktig att lyfta fram. Men det är tydligt att den ekonomiska aspekten är något som alla förhåller sig till. Detta är ett exempel på hur personer inom människobehandlande organisationer behöver förhålla sig till de begränsade resurser som organisationerna har (Hasenfeld 1992).

Ekonomin var själva anledningen till att Västra Hisingen och Lundby införde Bostad först-inspirerade insatser. Omkostnaderna för de köpta boendena för hemlösa var höga och Bostad först-konceptet ansågs som en möjlighet att minska kostnaderna för stadsdelarna. Enligt socialtjänstens egna beräkningar för Stadsmissionens verksamhet i Västra Hisingen, så har denna insats lett till stora besparingar för stadsdelen (Backman 2012).

“Syftet minska kostnaderna för stadsdelen, deras syfte, stadsdelen ville minska sina kostnader för köpt boende. de var orsaken till att de startade 2003.”

Även för Bostad först Bodil är ekonomin en viktig aspekt.

“Men sen är det ju också att det är mycket lägre kostnader. Långt understiga dagens kostnader. Kan vara samma för en månad i Bostad först som för ett dygn på nåt av kommunens boenden, så det spelar ju stor roll.”

Mycket av forskningen om Bostad först menar att denna typ av insats blir billigare, både för den specifika personen och för samhället i stort (Tsemberis 2010).

“Jag menar att om man har ett livslångt stöd så blir det billigare än att hatta runt på LVM och akutboenden, som de här gör, de blir kostsamt, det finns bara fördelar med Bostad först.”

“Det här med det livslånga stödet förändras ju inte för att man har Bostad först utan har man ett livslångt stöd idag så spelar det ingen roll vilken insats man har, för man kommer alltid behöva det och då blir Bostad först billigare.”

Professionella som arbetar inom människobehandlande organisationer behöver kunna förklara och rättfärdiga sina val och arbetsmetoder inför allmänheten (Hasenfeld 1992). Informanternas beskrivning av Bostad först som en samhällsekonomiskt bättre metod kan tolkas som att de är medvetna om att den ekonomiska aspekten gör det mer legitimt att arbeta utifrån denna metod i samhällets ögon. Även om informanterna själva inte tycker att det viktigaste med Bostad först är att det är en mer ekonomisk fördelaktig insats, så är det tydligt att de vet om att den ekonomiska

argumentet kan hjälpa till att lyfta fram Bostad först som en ny bra metod. En av informanterna beskriver vikten av synliggöra de ekonomiska fördelarna med Bostad först.

“Vårat viktigaste mål är ökad livskvalitet. Jag skiter pengakostnaden. Uppdraget [är] ökad livskvalitet, [men] det får komma i del två för först måste man lägga fram de minskade kostnader som de blir.”

6. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Vi har i denna uppsats haft som syfte att undersöka och få en förståelse för hur arbetet med Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg. Vi har undersökt detta genom att intervjua professionella som arbetar med denna insats. Våra informanter har beskrivit hur deras arbete med insatsen Bostad först ser ut, hur de ser på denna insats, hur de tycker att den fungerar och hur införandet och organiseringen av Bostad först i Göteborg ser ut. Under intervjuerna ställde vi frågor utifrån våra frågeställningar om hur Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg. I vår analys tolkade vi sedan informanternas svar med hjälp av de teorier vi valt.

Empirin har framförallt kunnat ge oss svar på hur Bostad först fungerar ur de professionellas perspektiv och det är deras redogörelser vi utgått från i vår resultatredovisning och i vår analys. Den förkunskap vi har om hemlöshetsarbete och sociala insatser har gett oss möjlighet att få en större förståelse för hur Bostad först fungerar i relation till bland annat hur socialtjänstlagen är utformad och till hur metoden fungerar i den lokala kontexten Göteborg. Vad vi inte kunnat ge svar på i denna uppsats är hur klienterna upplever insatsen Bostad först.

Våra resultat visar att Bostad först i Göteborg organiseras dels som en permanent verksamhet under Social resursförvaltning och dels som ett projekt i stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo. En verksamhet med inslag från Bostad först finns även i stadsdelarna Västra Hisingen och i Lundby där den utförs av Stadsmissionen. Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil riktar sig framförallt till hemlösa inom situation 1 och 2, medan Stadsmissionens verksamhet riktar sig till alla hemlösa inom Socialstyrelsens fyra situationer. Klienter inom Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil är personer som har varit hemlösa länge och de flesta av dem har aldrig haft något eget boende. Klienterna inom Stadsmissionens boende har oftare haft ett eget boende innan och varit hemlösa kortare tid. Bostad först Bodil och Stadsmissionens boende är tidsbegränsade insatser då Bodil är ett projekt och Stadsmissionens insats pågår under två år. Både Bodil och Stadsmissionens boende erbjuds endast till klienter som redan har eller är påtänkta för ett köpt boende inom kommunen.

De professionella vi intervjuat beskriver insatsen Bostad först som väldigt annorlunda jämfört med boendetrappan som är den metod som vanligtvis används för personer i hemlöshet i Göteborg (och i övriga Sverige). Bostad först innebär en annan människosyn, där klientens perspektiv och behov är i fokus. Metoden innebär ett annat förhållningssätt för de professionella, där de behöver anpassa sig efter klienten istället för tvärtom. Vi tolkar informanternas beskrivning av människosyn och förhållningssätt inom Bostad först som att denna metod minskar de professionellas makt gentemot klienterna och att den strävar bort från kategoriserande och klientskapande processer. Vi tänker att

detta kan leda till att klienter inom Bostad först inte kategoriseras som avvikare i samma grad som klienter inom boendetrappan. Informanterna beskriver att Bostad först fungerar som en väg till normalisering och social integrering genom att erbjuda insprängda bostäder och tillgång till samhällets stöd och service. De professionella vi har intervjuat uttrycker dock att de klienter som får en egen bostad upplever sig mycket ensamma och att det behövs mer insatser än bara en bostad, som t.ex. nya sociala sammanhang och sysselsättning. Informanterna upplever svårigheter med social integrering för klienter inom Bostad först. Det relaterar vi till att dessa klienter länge har konstruerats som avvikare utifrån samhällets föreställningar om normalitet och att sociala konstruktioner är svåra att förändra, både i samhället i stort och på individuell nivå. Slutligen förhåller sig våra informanter även till ekonomiska aspekter av Bostad först, där flera av dem lyfter fram att denna insats är billigare än andra insatser. Samtidigt betonar de att ekonomin inte ska vara en anledning till att införa en viss metod, utan de förespråkar Bostad först utifrån att den handlar om att den bidrar till bättre livsvillkor för klienterna. Att informanterna ändå lyfter fram denna aspekt ser vi som ett exempel på hur professionella inom människobehandlande organisationer behöver förhålla sig till dessa organisationers begränsade resurser.

Det förhållningssätt personal inom Bostad först-verksamheterna har gör det svårare att utgå från generella kategorier med medföljande förslag på insatser. De som utför stödinsatserna har inte kontroll över klientens bostad vilket gör att maktförhållandet mellan klient och socialarbetare förändras och har möjlighet att bli mer jämlikt. Informanterna beskriver även att detta leder till en mer öppenhet från klienternas sida och att det därmed skapas en mer förtroendefull relation mellan klient och socialarbetare. Socialt arbete har ofta en dubbel roll i att utöva både stöd och kontroll. Vi tolkar informanternas beskrivning av Bostad först som att det är en metod som gör att socialarbetaren kan fokusera på det stödjande arbetet. Det återstår att undersöka hur dessa aspekter upplevs ur klienternas perspektiv.

Bostad först ges mer och mer utrymme i Göteborgs stads hemlöshetsarbete, men det är tydligt att Bostad först-principerna inte är något som genomsyrar hela kommunens arbete med hemlöshet och bostadsfrågor. Det går långsamt att förändra etablerade system och synsätt, vilket även våra informanter uttrycker i relation till Göteborgs stads införande av Bostad först. Målgruppen för samtliga Bostad först-verksamheter i Göteborgs stad är personer som befinner sig i mer eller mindre i akut hemlöshet. Men vad skulle hända om Bostad först-principen, applicerades på allt socialt arbete i Göteborgs stad, det vill säga att bostaden är en rättighet? Vi tänker att det bland annat skulle innebära att sociala myndigheter skulle vara skyldiga att motverka vräkningar, vilket i förlängningen skulle leda till att personer som hamnar i hemlöshet minskar. Bostad först har inte förändrat Göteborgs stads inriktning på arbetet för att motverka hemlöshet. Insatsen är för tillfället

ett komplement till rådande system och en insats som framförallt är till för den målgrupp som inte kan bo på något av kommunens andra boendelösningar för hemlösa.

Avslutningsvis så anser vi att vi uppnått syftet med denna studie, då arbetet med uppsatsen har givit oss möjlighet att undersöka hur insatsen Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg. Genom att intervjua professionella som har olika positioner i relation till Bostad först-verksamheter i Göteborg har vi fått mångfacetterade svar på våra frågeställningar, vilket har gett oss, och vi hoppas även läsaren av denna uppsats, en bred förståelse för hur Bostad först organiseras och fungerar i Göteborg.

6.1 Framtida forskning

Under arbetet med denna studie har flera teman utöver våra frågeställningar lyfts av informanterna och även av oss själva i analysen av empirin. Vi avslutar uppsatsen med några förslag på fortsatt forskning relaterad till Bostad först.

Vi har fascinerats över och funderat kring varför boendetrappan är den mest använda metoden för att motverka hemlöshet i Sverige. Forskning om hemlöshet visar att boendetrappan inte fungerar då den får klienter att fastna i systemet (Socialstyrelsen 2001; Meeuwisse 2007; Swärd 2011). Detta är även något som våra informanter beskriver i intervjuerna. Bostad först-insatser har å andra sidan visat sig ge ökad livskvalitet, främja normalisering och har bra evidens vad gäller kvarboende, samt dessutom vara en kostnadseffektiv metod (Tsemberis 2010, Socialstyrelsen 2010). De mekanismer som gör att införandet av Bostad först går så långsamt skulle behöva undersökas ytterligare.

Att leva som hemlös innebär hårda livsvillkor och att befinna sig i en mycket utsatt position, än mer så om du är kvinna (Göteborgs stad Stadsledningskontoret 2014). Utifrån vår praktik och våra anställningar inom Göteborgs stad där vi arbetar med personer i hemlöshet, har vi uppfattningen att Göteborgs stads boenden för hemlösa (akut-, stöd- och habilitering- och långsiktiga boenden) har en övervägande majoritet av män som hyresgäster (förutom på de boenden som är avsedda enbart för kvinnor). I Bostad först Social resursförvaltning och i Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende är könsfördelningen relativt jämn (Bostad först Bodil har i nuläget så få klienter att det är svårt att säga något om könsfördelningen). Vad kan denna stora skillnad bero på? Kan Bostad först vara ett bättre alternativ inte bara för personer i hemlöshet i allmänhet, men i synnerhet utsatta grupper inom gruppen hemlösa, så som kvinnor, hbt-personer m.fl.?

Bostad först har införts i ett flertal kommuner i Sverige och de förhåller sig på olika sätt till Housing first's grundprinciper. I Göteborg skiljer sig Bostad först Social resursförvaltning och Bostad först Bodil från Stadsmissionens Stöd- och Tillsynsboende i det att de två förstnämnda går längre i att

separera boende och behandling då de inte har kontroll över klienternas bostäder och att de till skillnad från Stadsmissionens verksamhet inte har någon fast mall för stödinsatserna. Vad detta innebär både för professionella och klienter är något som också skulle vara intressant att undersöka vidare.

REFERENSER

Atherton, Iain & McNaughton Nicholls, Carol (2008): "‘Housing First’ as a means of addressing multiple needs and homelessness", i *European Journal of Homelessness - Effectiveness of Policies and Services for Homelessness, Volume 2, December 2008:289-303*, FEANTSA

Backman, Christel (2012): *Vad tycker hyresgästerna? Utvärdering av Stadsmissionens Stöd och Tillsynsboende i Göteborg. En verksamhet med bostad-först intentioner*, Göteborgs universitet

Barlebo Wenneberg, Sören (2010): *Socialkonstruktivism - positioner, problem och perspektiv*, Liber AB

Baumohl, Jim (red.) (1996), *Homelessness in America*, Greenwood Publishing Group

Billquist, Leila (1999): *Rummet, mötet och ritualerna*, Göteborg: Kompendiet AB

Bretherton, Joanne & Pleace, Nicholas (2014): "The Debates about Housing First in Europe", i *Homeless in Europe Autumn 2014 - More Than Just a Roof Over Your Head: Housing Options for Homeless People in Europe, Autumn 2014:6-7*, FEANTSA

Dolbeare, Cushing N. (1996): "Housing Policy: A General Consideration" i Baumohl, Jim (red.): *Homelessness in America*, Greenwood Publishing Group

Ericsson, Kent; Ericsson, Patricia; Granat, Kristina; Granat, Sven & Kebbon, Lars (1975): *Integrerat Boende. Ett steg mot ökad normalisering*, Uppsala: Projekt Mental Retardation

Göteborgs stad (2012): *Rätt boende. Nuläge och förslag till inledande åtgärder*, Göteborgs stad Grafiska gruppen

Göteborgs stad, *Staden satsar på "Bostad först" mot hemlöshet*, publicerad 3 april 2013

http://goteborg.se/wps/portal/aktuellarkivet/aktuellt/7597f5a0-77b8-4217-9f04-b3c8783b6ae1/!ut/p/b1/hY9LsqowAETX4gK4Cd-QYRAUhCAiIDChABUBET9ogNU_7wJuvZ511amu0yAFCYcRjxDGCIEYpLf8U1f5UPe3_PrBUyUTNLhTNZ7AbeQZ0HJsSdj7orDeC-AA4qZkstGTSjd0H_KXuiTCwTQoYtZSopfn5

Göteborgs stad Stadsledningskontoret (2014): *Göteborgs Stads strategi och plan mot hemlöshet 2015-2018, Tjänsteutlåtande 2014-12-19, Diarienummer 1410/14*

Göteborgs stad Grafiska gruppen (2014): *Bostad först*, Ale Tryckteam
http://www.alternativboende.goteborg.se/dokument/Bostad_forst.pdf

Hansen Lofstrand, Cecilia & Nordfeldt, Marie (red.) (2007): *Bostadslös! Lokal politik och praktik*,

Malmö: Gleerups Utbildning AB

Hansen Lövstrand, Cecilia (2012): "On the Translation of the Pathways Housing First Model", i *European Journal of Homelessness Volume 6, No. 2, December 2012:175-182*

Hansen Lövstrand, Cecilia (2012): "Homelessness as an Incurable Condition? The Medicalization of the Homeless in the Swedish Special Housing Provision", i L'Abate, Luciano (red.): *Mental Illnesses - Evaluation, Treatments and Implications*, InTech

Hasenfeld, Yeshekel (1992): *Human Services as Complex Organizations*, SAGE Publications

Ingdahl, Waldemar & Persson, Louise (2009): *Straffa syndare eller hjälpa människor : skadereducering det okända alternativet*, Eudoxa förlag

Johansson, Thomas & Lalander, Philip (2013): *Vardagslivets socialpsykologi*, Stockholm: Liber AB

Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna (2011): *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik, 1.uppl*, Lund: Studentlitteratur

Järvinen, Margaretha (2013): "Ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system", i Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.): *Perspektiv på sociala problem*, Stockholm: Natur och Kultur.

Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna (2003): "Inledning: At skabe en klient" i Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna (red.): *At skabe en klient - Institutionelle identiteter i socialt arbejde*, Köpenhamn: Hans Reitzels Förlag

Knutagård, Marcus (2009): *Skälens fångar. Hemlöshetsarbetets organisering, kategorisering och förklaringar*, Lund: Égalité

Knutagård, Marcus (2007): "Att bedöma, förklara och åtgärda hemlöshet", i Hansen Lövstrand, Cecilia & Nordfeldt, Marie (red.): *Bostadslös! Lokal politik och praktik*, Malmö: Gleerups Utbildning AB

Knutagård, Marcus & Kristiansen, Arne (2013): "Not by the Book: The Emergence and Translation of Housing First in Sweden", i *European Journal of Homelessness Volume 2, December 2008:93-115, Effectiveness of Policies and Services for Homelessness*, FEANTSA

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014): *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur

Kristiansen, Kristjana (1999): "Reflektioner kring normalisering", i Magnus Tideman (red.): *Handikapp, synsätt, principer*, Stockholm: Johansson & Skyttmo Förlag AB

- L'Abate, Luciano (red.): *Mental Illnesses - Evaluation, Treatments and Implications*, InTech
- Lipsky, Michael (1980): *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*, New York: Russel Sage Foundation
- Lundberg, Ulf & Wentz, Görel (2004): *Stressad hjärna, stressad kropp. Om sambanden mellan psykisk stress och kroppslig ohälsa*, Wahlström & Widstrand
- Lundström, Tommy & Sunesson, Sune (2006): "Socialt arbete utförs i organisationer", i Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.): *Socialt arbete - en grundbok*, Stockholm: Natur och kultur
- Löfstrand, Cecilia, (2005): *Hemlöshetens politik - lokal policy och praktik*, Lund: Égalité
- Magnusson, Jan (2007): "Sociala problem och politiska fält", i Svensson, Kerstin (red.): *Normer och normalisering i socialt arbete*, Malmö: Studentlitteratur.
- Meeuwisse, Anna; Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.) (2006): *Socialt arbete - en grundbok*, Stockholm, Natur och kultur
- Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013): *Perspektiv på sociala problem*, Stockholm: Natur och Kultur
- Meeuwisse, Anna (2007): "Sociala kategoriseringar, ojämlikhet och motståndstrategier", i Svensson, Kerstin (red.): *Normer och normalisering i socialt arbete*, Malmö: Studentlitteratur
- Padgett, Deborah K.; Gulcur, Leyla & Tsemberis, Sam (2006): "Housing First Services for People Who Are Homeless With Co-Occuring Serious Mental Illness and Substance Abuse", i *Research on Social Work Practice*, Vol. 16 No. 1, January 2006: 74-83, Sage Publications
- Pettersson, Frida (2013): *Kontroll av beroende*, Malmö: Égalité
- Regeringskansliet, Socialdepartementet (2014): *Bostad sökes. Slutrapport från den nationella hemlöshetssamordnaren*, Elanders
- Rädda Barnen (2011): *Tillfälligt uppbrott – unga berättar, Om att rymma eller kastas ut hemifrån*, Stockholm
- Sahlin, Ingrid (1996): *På gränsen till bostad. Avvisning, utvisning, specialkontrakt*, Lund: Arkiv förlag
- Szönyi, Kristina (2004): "Normalitet och avvikelset - ett samhällsprojekt", i Jeppsson Grassman, Eva & Olin Lauritzen, Sonja (red.): *Normalitet och avvikelse. Samhällsvetenskapliga perspektiv på*

kropp, sjukdom och funktionshinder, Stockholm: Forskningsrapporter från Pedagogiska institutionen Stockholms Universitet.

SDF Askim-Frölunda-Högsbo (2014): *Bostad först projektplan Bodil 2014-2016*

Skau, Greta Marie (1993): *Mellan makt och hjälp - Förhållandet mellan klient och hjälpare i ett samhällsvetenskapligt perspektiv*, Falköping: Liber

Socialstyrelsen (2011): *Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden- omfattning och karaktär*, Socialstyrelsen

Socialstyrelsen, (2010): *Hemlöshet - många ansikten, mångas ansvar. Genomförandet av regeringens strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2007-2009. Slutrapport 2010*, Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2010): *En fast punkt. Vägledning om boendelösningar för hemlösa personer*, Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2009): *Boendelösningar för hemlösa personer - en kunskapsöversikt. En systematisk kartläggning av internationellt publicerade effektutvärderingar*, Socialstyrelsen

Svensk författningssamling 2001:453 (2010/2001): *Socialtjänstlag (2001:453), 4 kap. Rätten till bistånd 1 § Lag (2010:52)*

SOU 2001:95: *Slutbetänkande från Kommittén för hemlösa: Att motverka hemlöshet – en sammanhållen strategi för samhället*

SOU 2011:35: *Bättre insatser vid missbruk och beroende. Individ, kunskapen och ansvaret. Slutbetänkande av Missbruksutredningen*, Stockholm: Elanders Sverige AB

Svensson, Kerstin (2007): "Normer, normalitet och normalisering", i Svensson, Kerstin (red.): *Normer och normalisering i socialt arbete*, Malmö: Studentlitteratur

Svensson, Kerstin (red.) (2007): *Normer och normalisering i socialt arbete*, Malmö: Studentlitteratur.

Sveriges kommuner och landsting (2015): *Bostad först*, Stockholm: LTAB

Swärd, Hans (2011): *Hemlöshet*, Lund: Studentlitteratur

Swärd, Hans & Starrin, Bengt (2006): "Makt och socialt arbete", i Meeuwisse, Anna; Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.): *Socialt arbete - en grundbok*, Stockholm: Natur och kultur

Tideman, Magnus (red.) (1999): *Handikapp, synsätt, principer*. Stockholm: Johansson & Skyttmo

Förlag AB

Tsemberis, Sam (2010): *Housing first. The Pathways to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction*, Center City, Minnesota: Hazelden

Vetenskapsrådet (2010): *Forskningsetiska principer*

Östnäs, Anders (1999): "Handikappidrott och rehabilitering", i Tideman, Magnus (red.): *Handikapp, synsätt, principer*, Stockholm: Johansson & Skyttmo Förlag AB

Östnäs, Anders (2007): "Norm och normalisering inom handikappvetenskap och handikappidrott", i Svensson, Kerstin (red.): *Normer och normalisering i socialt arbete*, Malmö: Studentlitteratur

BILAGOR

Bilaga 1. Informationsbrev

Informationsbrev

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Hej! Vi är två socionomstudenter från Göteborgs universitet som ska skriva en C-uppsats med fokus på Bostad först. Vårt syfte är att undersöka hur professionella upplever insatsen/metoden Bostad först och att få mer förståelse för hur arbetet med metoden Bostad först organiseras och fungerar. Därför skulle vi gärna vilja träffa och intervjua er om era tankar angående Bostad först. Vi hoppas att ni vill delta och dela med er av era tankar!

Intervjuerna kommer ta 1-2 timmar och genomföras på en plats där ni känner er bekväma att bli intervjuade. Ni kommer vara anonyma i uppsatsen och intervjuerna kommer endast användas till denna uppsats. Vid intervjutillfället kommer ni få ge ert samtycke till att intervjumaterialet används och ni kan när som helst ta tillbaka detta samtycke.

Med vänliga hälsningar

Catherine Laska tel: 072 208 88 65

Sandra Lindström tel: 076 109 14 71

Informerat samtycke

C-uppsats Bostad först

Författare: Sandra Lindström och Catherine Laska

Handledare: Linda Lane

Göteborgs universitet 2015

Intervjuerna om Bostad först ska användas för att skriva en uppsats vid Göteborgs universitet. Uppsatsens syfte är att få mer förståelse för hur Bostad först organiseras och hur professionella upplever att insatsen fungerar. Intervjuerna kommer endast användas till denna uppsats och ni som blir intervjuade kommer att vara anonyma i uppsatsen. Det är bara författarna till uppsatsen som kommer ha tillgång till intervjuerna.

- Jag bekräftar att jag fått skriftlig och muntlig information om forskningsstudien.
- Jag ger mitt samtycke till att delta i studien och vet att mitt deltagande är helt frivilligt.
- Jag vet att jag när som helst och utan förklaring kan avsluta mitt deltagande.

.....

Datum och ort

.....

Namnteckning

.....

Namnförtydligande

Bilaga 3. Intervjuguide

Intervjuguide Bostad först

Information om respondenten:

1. Yrkesbefattning?
2. Utbildning/erfarenhet?
3. Hur kommer det sig du började arbeta med metoden/filosofin Bostad först?
4. Hur länge har du arbetat utifrån metoden/filosofin Bostad först?
5. Har du erfarenhet av arbete med hemlöshet innan? Om ja, vad för slags arbete?

Bostad först:

6. Hur går det till när en person ansöker om insatsen Bostad först?
7. Hur många ansökningar har ni haft till projektet?
8. Hur många har fått insatsen?
9. Vilka riktar sig insatsen till?
10. Vilka har fått insatsen?
11. För vem anser du att Bostad först är till för?
12. Efterfrågas det något annat stöd än det metoden Bostad först erbjuder?
13. Vilka, om några, krav ställs på klienterna?
14. Vilka teorier och metoder använder ni inom metoden Bostad först?
15. Vad är målsättningen med Bostad först?
16. Hur upplever du att Bostad först uppfyller denna målsättning?
17. Hur tycker du att insatsen Bostad först fungerar?

Vilka fördelar ser ni med Bostad först?

Vilka nackdelar ser ni med Bostad först?

18. Hur tycker du att insatsen Bostad först fungerar jämfört med andra insatser som erbjuds hemlösa?

Relation till klienterna:

19. Hur upplever du att kontakten med klienterna i Bostad först fungerar?

20. Upplever du någon skillnad i relationen till klienterna som fått insatsen Bostad först jämfört med till klienter som får andra typer av insatser?

Fördelar?

Nackdelar?

Hemlöshet:

21. Hur skulle du definiera hemlöshet?

22. Vad tycker du är de bästa insatserna för att motverka hemlöshet?

För grupper med psykisk ohälsa?

För grupper med missbruk?

23. Hur upplever du att samhället och myndigheter ser på personer som lever i hemlöshet

24. Vad tycker du är det viktigaste stöd en person som lever i hemlöshet eller som befunnit sig i hemlöshet?

Övrigt:

25. Är det något övrigt du vill tillägga som vi inte frågat om?